

A

KERESKEDELMI JOG-

ÉS

ISMERETEK TÁRA.

HAVI FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

Dr. RÓTH PÁL

ügyvéd.

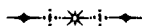
I. ÉVFOLYAM.

1891.

OKTÓBER.

BUDAPEST.

TARTALOM:

A hajójelzalog eredete és jelen állásáról.

Irta: Dr. Feichtinger Elek.

Az 1890. II. törvényczikk a védjegyek oltalmáról.

Irta: Dr. Neumann Ármin, országgy. képviselő, egyetemi tanár.

A konstantinápolyi konsuli főtörvényszék.

Irta: Dr. Zarevich Antal kir. törvényszéki bíró Fiumében.

Törvénykezés.

Hazai rendes bíróságok. — Külföldi bíróságok.

Biztosítási szemle.

A biztosítási ügynökök jogi állása. Irta: Dr. Róth Pál, stb.

Különfélék.

Nemzeti jog. — Szabadalmi irodák, mint jogügyi képviselők., stb.

Irodalom.

A levél, sürgöny és telefon útján kötött szerződés által való bizonyítás stb.

F. évi **október** 1-én új **előfizetést** nyitunk meg. Midőn a tisztelt szakközönséget folyóiratunk további jóakarátába ajánljuk, csak arra kívánunk hivatkozni, hogy folyóiratunk eddig megjelent számaival annak bizonyosságát adtuk, miszerint mindinkább többet igyekezőnk nyújtani, mint a mennyit folyóiratunk megalapításakor ígértünk. Azon szívélyes és jóakaró fogadtatás, melyben folyóiratunk már eddig részesült, lehetővé tették, hogy az rövid fennállása alatt szaklapoknál szokatlan eredményt mutasson fel.

 Előfizetési ár fél évre 3 frt., egész évre 6 frt.

Az előfizetési díjak és hirdetések V. ker., Váci-körút 34. szám alá intézendők.

Azon tisztelt előfizetőnket, kiknek előfizetési ideje f. évi október 1-én lejárt, az előfizetések megújítására kérjük fel.

A kiadóhivatal.

A KERESKEDELMI JOG- és ISMÉRETEK TÁRA.

HAVI FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos : Dr. RÓTH PÁL ügyvéd.

Szerkesztőség és kiadóhivatal :

Budapest, V. ker. Váci körút 34. szám.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési ár :

Fél évre . . . 3 frt. — Egész évre . 6 frt.

Hirdetések a kiadóhivatalban árszabás szerint vétetnek fel.

A hajójelzálog eredete és jelenállásáról.

Irta : Dr. FEICHTINGER ELEK.

Minden, a műveltség bizonyos fokára jutott népnél, és minden időben találkozzunk a hitelező biztosítására irányuló jogi intézményekkel, melyek közt bizonyára nem új az sem, mely a hajónak adott kölcsön zálogjogi biztosítására irányul. — És valóban a hajójelzálog, vagy helyesebben jelzálog intézménye a legtöbb tengeri államban régóta ismeretes, de mégis vannak még ma is egyes országok, (és ezek közé tartozunk mi is), a hol ezen, a hajózásra oly igen fontos intézmény törvényileg szabályozva nincs, azaz nincs azon alakjában, melyet mi a modern műnyelven *hajójelzálognak* nevezünk.

A jelzálog intézményét már a görögök is ismerték, hisz tőlük származik maga a *hypotheka* elnevezés is, mely házban vagy ház alatt-ot jelent, vagyis azon jogot, melyet a hitelező általa az adós háza tekintetében nyert; de nem tudjuk maga a *hypotheka* intézménye miként volt azoknál szabályozva, sőt úgy látszik, hogy a tengeri forgalomban nem annyira a jelzálog, mint inkább a hajókölcsön (ezt állítja *Scherer: Geschichte des Handels aller Völker* című munkájában) intézménye

volt gyakorlatban. *Wachsmuth* szerint a rómaiak a *hypotheka* kifejezéssel átvették magát az intézményt is. Annyi bizonyos, hogy a XII táblás törvényből kitünik, hogy a *nexum* útján, a hitelező biztosítására maga az adós és annak családja lett a hitelezőnek servitusba adva; a *fiduciae* útján pedig, az adós javait hitelezőjének tulajdonjogilag kötötte le addig mig tartozását vissza nem fizette; ez a szerződés pedig különbözött a *pignus*-tól, melylyel csak birtokjog engedtetett át. A jelzálog azonban csak később jött szokásba annak elkerülése végett, hogy a kölcsönszerződéssel egyúttal a tulajdonjog illetőleg a birtokjog is kikötessék. Ezzel a jelzálog *jus in re* lett, mely a római jogászok szerint *est facultas hominis in rem competens, sine respectu ad certam personam*. — Minthogy azonban a rómaiak a hajót nem tekintették ingatlan dolognak: (a mint hogy annak nem is tekinthető) annak tekintetében az *interdictum recuperandae possessionis*-nak helye nem lehetett. Ennek dacára a hajó az épületekkel sokszor assimiláltatott, és arra az emezekre érvényes törvények per analogiam alkalmaztattak (pl. az egy és ugyanazon *corpus connexumhoz* tartozó részek *usu-*

capitio, az építéshez szükséges anyagok *aquisitio* stb. tekintetében). Így alkalmaztatott a jelzálog intézménye a hajókra is, mert azok inkább az ingatlanok, mint az ingók attributumaival bírnak. Tudjuk, hogy a *jus postlimum* szerint az ingó dolgok a foglalásnak absolute tárgyai voltak, kivéve a hajót és annak rakományát, melyek ha megmentettek, vagy az ellenségtől vissza szerezettek, mindig vissza voltak adandók előbbi tulajdonosaiknak. A rómaiak a hajókölcson intézményét is ismerték és annak *privilegiát* is biztosítottak, ez azonban nem volt *jus in re*, hanem csak *jus praesferentiae*, melynél az elsőség a szerződések kelte szerint ítéltetett meg; de a *Lex de nautico foenore* szerint a hajókölcsonadó követelésének biztosítása végett, a hajóra és a fuvardíjra együttesen vagy külön-külön jelzálogot is nyerhetett.

A többi európai népeknél a hajójelzálog intézménye már a középkorban ismeretes volt. Erre vall például IV. Pedro arragóniai királynak a valenciai konzuli eljárást szabályozó és 1343-ban kiadott rendeletében foglalt következő intézkedése: «a feleség, a kinek hozomány vissza követelhetési joga férjével szemben megítéltetett, más vagyon hiányában férje hajójára jelzálogjoggal bír (derecho de hipoteca sobre la nave)». Cresp szerint Bretagne és Normandiában szokás volt jelzálogot ingókra, tehát hajókra is szerezni, jóllehet ez állítást Laurin legalább Bretagne tekintetében annyiban véli módosíthatónak, a mennyiben a hajókra szerinte nem mint ingókra, hanem mint ingatlanokra volt

jelzálog szerezhető, azoknak minden *consequentiájával* együtt. Cleiracnak *Jurisdiction de la mer* cím alatt 1647-ben megjelent munkájában ugyan az mondatik. Ezen író szerint ugyanis a hajó ingó dolognak tekintendő ugyan, mindazonáltal a mi a jelzálogot illeti, e tekintetben ingatlan számba megy, a a mit bizonyít a burdeosi parlamentnek 1612. június hó 26-án kelt végzése is. Mindennek dacára az, hogy a hajó ingatlannak tekintessék, akár csak a jelzálog tekintetében is, visszaélésnek vétetett, és egy 1666-ban kiadott *Edicte*-ben megtiltatott, hogy a hajó a szerződésekben vagy a jelzálog kikötésénél ingatlan dolognak vétsék. Ezen elvekhez híven a hajójelzálogot Franciaországban úgy a Colbert-féle 1681-iki *Ordonnance de la marine*, mint a Napoleon-féle *Code de commerce* (1807.) megtiltják. De a gyakorlat ezen tilalmak ellenére különféle fictiv módokhoz fordult, hogy a tengeri kereskedelmi forgalomra olyannyira szükséges intézményt körébe vonja, ugyannyira, hogy a francia törvényhozás kénytelen volt újabban a régi elvekhez visszatérve a hajójelzálog intézményének törvényes szabályozásához látni. «Tengeri magánjogunk és a francia reformok» című értekezésemben (lásd a 3. és 4. számot) már említettem, hogy a közvélemény, és a publicisták (köztük különösen de Courcy) sürgetésére 1865-ben egy (nem parlamenti) bizottság neveztetett ki, melynek feladata volt a *Code de com.* II. könyvét, mely a tengeri magánjogról szól, újból átdolgozni. A szóban forgó bizottság már 1867-ben

el is készült egy 12 cím, illetőleg 243 cikkre terjedő javaslattal, melynek egy külön címe a hajójelzálógnak volt szentelve. Dacára azonban ama szorgalomnak, melylyel a javaslat ki lett dolgozva, és dacára Desseauxnak 1870. június hó 9-én tett interpellációjára, abból törvény az 1870|1-iki események miatt még sem lett soha, miért is a hajójelzalog kérdésének tanulmányozására egy parlamenti bizottság küldetett ki, melyben azon óhajnak lett kifejezés adva, hogy a hajóra ugyanazon hatálylyal lehessen jelzalogot szerezni, mint az ingatlanokra, hogy ez által a hajókölcsön intézménye, mely a modern forgalmi viszonyoknak és a hitel követelményeinek többé úgy sem felel meg, teljesen feleslegessé váljék. Ezen igényeket volt hivatva kielégíteni az 1872. június 29-én beadott törvényjavaslat, mely az 1873. október 16-án kelt végzéssel kiküldött bizottság által ajánlólag lett a kamara elé terjesztve; minek folytán a hajójelzalogról szóló törvény 1874. december hó 22-én a hivatalos lapban közzé tétett és 1875. évi május hó 1-én életbe is lépett. — Egy 1875. február 23-án kelt végzéssel e törvény érvénye a gyarmatokra is kiterjesztetett, kivéve Cochinchinát, a hol csak 1880. október hó 11-én lépett életbe. Dacára azon kiváló gondnak, melylyel e törvény kidolgoztatott, az még sem volt fogyatkozás híjával, úgy hogy a gyakorlatban csakhamar szükségesnek mutatkozott annak módosítása. Különösen a biztosító társaságok kezdtek az ellen panaszkodni, mert — a mint mondák — a 17. cikk intézkedése folytán ki

voltak téve annak, hogy kétszeresen fizessenek: *«En cas de perte ou d'innavigabilité du navire, les droits des créanciers hypothécaires s'exercent dans l'ordre des inscriptions, sur le produit des assurances qui auraient été faites par l'emprunteur sur le navire hypothéqué»*. Hogy pedig a törvény eme hátránya elől meneküljenek, a biztosítási ügyleteket csak oly határozott kikötéssel kötötték meg, hogy a biztosított a bárcában ismerje el, hogy a hajója a szerződés megkötésének időpontjában jelzaloggal terhelve nincs, sőt hogy arra jelzalog a biztosító hozzájárulása nélkül jövőben sem fog kikötetni. Lecesne képviselő már 1876. június 16-án beadott egy a mondott törvényt módosító javaslatot, a mi 1880. december 4-én és 1881. január 21-én más javaslatok beadását provocálta, végre a kamara Durand és társai javaslatát 1882. február 7-én elfogadta, melyben némi módosításokkal a Szenatus is hozzájárulván, az új törvény 1885. június 20-án végleg elfogadott és július 10-én ki is hirdettetett.

A régi belga törvény 190. cikke szerint a hajó ingó dolog lévén, az Belgiumban jelzalog tárgya nem lehetett. Még 1864-ben, a midőn a régi kereskedelmi törvény revisió alá vétetett, sem lett a jelzalog intézménye behozva, mert akkor az mondatott, hogy miután a hajó kétségtelenül ingó dolog, ennél fogva a hajójelzalog behozatala a törvényhozást a legegységesebb jogi fogalmakkal hozná ellentétbe, a hajókölcsön intézményét megingatná, és harmadik személyek érdekében oly nyilvánkönyvi rendszert állapítana meg, mely a keres-

kedelmi forgalmat megbénítaná és a károkat jelentékenyen fokozná. De már az 1879-iki revisió alkalmával a kereskedelmi törvénybe egy huszonnégy szakaszból álló fejezet beillesztetett, és ebben a hajójelzálognak intézménye szabályoztatott. Ezen törvénynek az 1874-diki francia törvény képezi alapját, azonban több tekintetben módosítva és kibővítve.

Az ezen tárgyra vonatkozó angol jog részben az általános jelzálogjog elvein, részben pedig a tengeri jog elvein alapszik. Itt úgy mint a legtöbb országban bizonyos követelések (maritime liens) tekintetében a hajó biztosítékul szolgált vagy a hajókölcsön (bottomry) vagy a zálog (mortgage) alakjában.

A *morte-gage* az angol jogi írók szerint nem egyéb, mint bizonyos tárgynak, egy bizonyos követelés biztosítása végett való zálogi lekötése, olyformán azonban, hogy az által maga a lekötött dolog tulajdona ruháztatik át a hitelezőre, oly feltétel alatt, hogy a mennyiben az adós tartozását visszafizeti, a tulajdonjog arra ismét visszaszáll; ellenkező esetben pedig az adósra nézve a tárgy létezni megszűnik, meghal, innét az elnevezés is *morte-gage*, mely Mac-lachlan szerint a jelzálogtól épen ebben vagyis a tulajdonjog átruházásában különbözik. Hogy pedig a követelés visszafizetése esetén a dolog tulajdonjoga az adósra ismét visszaszálljon, a kölcsönkötvénybe egy specialis záradék (proviso for reconveyance) volt felveendő. Amint a civiljogi *mort-gage*, ép úgy a *mortgage of ship* is tulajdonjogi (*ownership*) átruházással járt, mindazonáltal maguk

az angol írók sem ismerték el a *mortgagiste* tulajdonjogát a hajó tekintetében oly hatályosnak mint a magánjogi *mortgage* eseteiben, pedig a *mortgage of ship* az adásvételhez hasonló ügylet volt, (was in the form of absolute bill of sale) felfüggesztő feltétellel (indorsed with a conditional de feausance) mert míg a civiljogi *mortgäge* eseteiben a hitelezőt az átruházott dolog hozadéka tekintetében is jogok illették meg, addig ezen jogot a *mortgagistet* a hajó hozadéka tekintetében soha meg nem illették. Végre az 1854-ben hozott *Merchant shipping act* 70. cikke szerint: a hajójelzálogos hitelező a *mortgage*vel nem szerzi meg a hajó tulajdonjogát, és az adós jogai e tekintetben csak annyiban esnek korlátozás alá, a mennyiben azt a zálog hatályos gyakorlása megkívánja; sőt még azon esetben is joga van az adósnak a zálog tárgyát visszaszerezni, ha az a kölcsön nem fizetése miatt a hitelező tulajdonába ment volna át, feltéve természetesen, hogy nem tulajdonátruházásról, hanem csak *mortgageról* volt szó.

Az észak-amerikai Egyesült Államokban *mortgage* alatt minden bármely alakú szerződéses zálogba adás, legyen az kézi vagy jelzálog értendő. Maga a hajójelzálog tehát itt is ismeretes, sőt a gyakorlatban sokkal inkább el van terjedve mint Angliában. A New-York Állam részére 1884-ben kidolgozott polgári törvénykönyv a *mort-gage*nak ezt az általános meghatározását tartalmazza: »A *mortgage* azon szerződés, mely szerint egy meghatározott tulajdon, egy cselekmény végrehajtása végett elzálogosittatik (*hypothecated*) addig míg a birtok változás

nem válik szükségessé. Ezen meghatározás folytán a mort-gage a tulajdonképeni zálogtól (pledge) különbözik. A mort-gage intézménye az Egyesült Államokban az 1850. július 29-én kelt törvény életbe lépte óta létezik.

Az 1866. évi Canadai polgári törv. könyv, mely a francia és angol jog fuzióját képezi, ugyancsak felvette a hajójelzálog intézményét a maga keretébe, amennyiben kimondja hogy Canadában e tekintetben az 1854. évi angol Merchant shipping act irányadó.

Hollandiában a hajó tulajdonjog nyilvántartására az ingatlanok tekintetében létező nyilvánkönyvek analogiájára lajstromok vezetettek, melyek lehetővé teszik, hogy ott egy teljes jelzálogi intézmény szerveztessék. És valóban a hollandi K. T. 315. cikke szerint a hajóra zálogjog szerzhető és a jelzálogos hitelező követelése a mondott nyilvánkönyvekbe a rangsorozat biztosítása végett feljegyzendő. A hollandi K. T. a privilegiált követeléseknek három fajtát ismeri: a) a törvény által különösen felsorolt és ilyeneknek kijelentett követeléseket (313. c.) b) a bekebelezett jelzálogos követeléseket és c) az egyéb követeléseket. Egy 1836-ban kelt királyi rendelet szabályozza a hajójelzálogra vonatkozó eljárást. Daczára azonban annak, hogy Hollandiában a hajójelzálog intézménye már régóta ismeretes, az a gyakorlatban nem igen van elterjedve.

Dániában különféle módok szerint lehet a hajóra adott kölcsönök reális biztosítását lehetővé tenni. Ezek egyike a hajójelzáloghoz igen hasonló, ameny-

nyiben, egy szerződés által, melyhez egyéb alakszerűség mint az, hogy a törvényszék előtt felolvastassék, nem kívántatik, a hitelezőnek elsőégi jog biztosítható, melylyel a hajó zálog és eladási jog van összekötve; azonban ezen módzat a gyakorlatban nem igen szokásos, mert a bekebelezés hiánya sokszor megfosztja a hitelezőt jogai gyakorlásának lehetőségétől. Ezenkívül létezik a hajó tényleges elzálogosítása (*Paut iskibel*) melylyel a hajónak a hitelező általi birtokba vétele van összekötve, mely különösen az északi részeken és télen a hajó ingatlanságát szüli. Egy 1753-ban kelt törvény a hajózálognak még egy különös nemét is statuálta az u. n. *Bulbrevet*, melynek tárgya az építés alatt levő hajó, mely az építésre adott kölcsön biztosítására a hitelezőnek lekötetik.

Németországban a hajójelzálog intézménye nem lett a keresk. törv. keretébe felvéve, mert a hamburgi Conferencia jónak látta annak szabályozását az egyes államokra bizni, ugyan ily értelemben nyilatkozott a hajótulajdonosoknak 1868-ban Hamburgban tartott congressusa is. Ennek tulajdonítandó, hogy ezen intézmény csak némely német államban ismeretes. Magában Poroszországban a hajó régebben ingatlannak tekintett és egy 1861. június 24-én kelt törvény a jelzálog intézményét szabályozta is, és az 59. cikk szerint a hajóra adott kölcsönnek a hajóaljstromba és a hajóokmányba való bekebelezése (Eintragung) kötelező. Ezt a törvényt behozták később Új Pomerania, Rügen, Schleswig-Hollstein és Hannoverben is.

Az 1882-iki olasz törvény a hypotheca kifejezést nem fogadta el, mert azt a fennálló törvényekkel ellenkezőnek találta, amennyiben a hypotheca ott csak ingatlan tekintetében létezhetik, de a *pegno navale*, melyről a K. T. rendelkezik, tényleg még sem egyéb mint a modern értelemben vett hajójelzalog.

Az orosz törvény hajójelzalogja közép utat tart a hajókölcson és a hajójelzalog intézménye közt, a mennyiben azt csak bizonyos a törvényben taxative felsorolt esetekben engedi meg, és a hitelező kielégítése az általános telekkönyvi törvények elvei szerint történik.

A finnlandi törvény, jóllehet a hajójelzalogról külön nem intézkedik, megengedi, hogy a hajó eladása esetén hededik helyen nyerjenek kielégítést: Azon követelések, melyek a hajó kijavítására vagy építésére kölcsön adattak, amennyiben az elsőbbségi jog szerződésileg kikötöttet. Végül megjegyzendő, hogy az utolsó időben Görögországban és Portugáliában, Mexikóban lett, és Spanyolországban lesz ez intézmény meghonosítva.

Az 1890. II. törvénycikk a védjegyek oltalmáról.

Irta: Dr. NEUMANN ÁRMIN, országgy. képviselő, egyetemi tanár.

(Befejezés.)

III. FEJEZET.

Védjegybitorlások.

23. §.

A ki másnak kizárólagos használati jogát képező védjeggyel jogtalamul ellátott árút, azt tudva, forgalomba hoz, vagy árul, továbbá az, a ki valamely védjegyet e célból utánoz, a védjegyhamisításnak vétségét

követi el, és ötszáz forinttól kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállása óta tíz esztendő még el nem telt, három hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz forinttól kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A mennyiben a cselekmény a büntető törvénykönyv szerint súlyosabb beszámítás alá esik, különösen a mennyiben a büntető törvénykönyv 379. és következő szakaszai szerint csalás büntette vagy vétsége is forog fenn: a büntető törvénykönyv rendelkezései alkalmazandók.

59. Mint minden jog, úgy a védjegy-jog is már az általános jogrendből folyólag részesül oltalomban; a ki egy kizárólagos használati jogát képező védjeggyel bír, követelheti, hogy számára e jog kizárólagossága biztosíttassék, illetve, hogy mindenki e jog megsértésétől — még akkor is, ha jóhiszemben van, — eltiltassék. A törvény ugyan csakis a hasonló védjegyek belajstromozása, továbbá védjegy-bitorlásokra vonatkozólag tartalmaz a védjegy oltalmára célzó intézkedéseket, kétségtelen azonban, hogy ez eseteken kívül is, ha pl. egy harmadik jóhiszemben lát el valamely védett árúnemet a másnak kizárólagos használati jogát képező vagy ahhoz hasonló védjeggyel, hogy ez esetben is — legalább az általános jogelvek szempontjából — a jogosított az actio negatoriával követelheti a további sértés abbahagyását. A német törvény 13. §-a ezt világosan ki is mondja. A védjegy-jog megsértése ez esetben is csak akkor fog fenforogni, ha a védjegy az árúval hozatik kapcsos-

latba, (nem pedig ha körözvényeken, bolthelyiségen, címtáblán stb. használatik; l. különben az ipartörvény 58. és 157. §§-ait), és ez esetben is még szükséges, hogy a védjeggyel ellátott árúk forgalomba hozassanak; egészen közömbös: vajjon a jogosított a védjegy-sértés által kárt szenvedett-e, vajjon a forgalomba hozott áru ugyanoly vagy talán jobb minőségű-e, mint a védett áru. Ezen kereset habár természeténél fogva nem u. n. megállapítási kereset, mégis közvetve t. i. védjegybitorlási eset megállapíthatására ugyanazon célokra szolgál. Az igény azonban, a melyről itt szó van, csak a védjegy további használatának tilalmára terjed, de nem arra is, hogy a védjegy vagy megjelölés az elítéltnak birtokában lévő árúkról, illetőleg burkolatokról eltávolítassanak, amint ezt az ezelőtt érvényben volt páatens 15. §-a elrendeli; mert ennek foganatosítását a törvény csakis védjegybitorlás, vagyis mala fides fennforgása esetén rendeli el. Különben itt az egyszerű eltiltással már azért is lehet beérni, mert ha a sértő a tilalom dacára visszaél az idegen védjeggyel, akkor védjegybitorlást illetve védjegyhamisítási vétséget követ él és a 23. és következő §§. intézkedései alá esik. Az itt érintett esetben vagyis a védjegy jóhiszemű megsértője ellen sem kártérítési, sem meggazdagodási keresetnek nincsen helye; itt a jogrend azon helyes érvelésből indul ki, hogy egyrészt a jogosított nem eléggé hatályosan gondoskodott jogának közzétételéről, másrészt pedig a sértő fél rendszerint a bírói tilalom folytán sokkal rossz-

szabb helyzetbe jut, mint volna, ha a védjegy-jogot egyáltalán meg nem sérti. (A Rohg. az ezen pontban tárgyalt esetben kereseti jogot ad nemcsak a kizárólagos jog megállapítására, hanem arra is, hogy az ismétlés pénzbírság terhe mellett eltiltassék, l. Entscheid. XXIV. k. 232. l.). Ha a jóhiszemű harmadik egy kizárólagos használati jogot képező védjegyet a maga számára beajstromoztatja, a kereskedelemügyi minster által nyújtandó oltalom az elsőbbség megvédése, illetve a későbbi védjegy törlésén túl nem terjedhet.

60. *A védjegybitorlás*, melyet a III. fejezet címül használ, többféle jogellenes cselekménynek collectív elnevezése. Védjegybitorlás 1-ször a 23. §-ban körülírt védjegyhamisítás vétsége, 2-ször a 24. §. szerint *belföldi* termelő, iparos vagy kereskedő nevével, cégével, címe-rével vagy üzletének elnevezésével (a nélkül, hogy védjegyek volnának) elkövetett és ott körülírt visszaélés, és 3-ször a 31. §-ban körülírt kihágás.

A védjegyhamisítás tényálladékához, melyről a 23. §. intézkedik és mely a francia jog szerinti contrefaçon és imitation frauduleuse eseteire vonatkozik, szükséges:

a) hogy valakinek kizárólagos használati jogát képező védjegy bitoroltassék, tehát a bitorlás csakis beajstromozott vagy legalább beajstromozás végett bemutatott védjegyre vonatkozhatik; de nem minden beajstromozott védjegy ad kizárólagos használati jogot, hanem csak az, mely egyrészt a 3. és 4. §§-ok alá nem esik, másrészt pedig, melylyel nem áll szemben egy

azonos vagy hozzá hasonló, már korábban belajstromozott védjegy (18. §.); az azonban, hogy a védjegy a kereset megindítása, vagy a bűnvádi feljelentés idejében be van-e lajstromozva, egészen közömbös; döntő csak az, vajjon a bitorlás idejében volt-e a védjegy belajstromozva vagy bemutatva;

b) hogy a védjegy valamely áruval kapcsolatosan bitoroltassék; ha védjegy csupán levelezőlapokon, körözvényeken, számlákon stb. használtatik, védjegyhamisításról szó nem lehet; a védjegy a kereskedelmi forgalomra szánt készítményeknek és árúknak megkülönböztetésére szolgál és azért csak ezekkel kapcsolatosan teljesíti funkcióját; egészen közömbös azonban, vajjon a tettes látja el az árúkat a védjeggyel, vagy egy harmadik. A védjegy mint olyanok utánzása is állapíthatja meg a védjegyhamisítást, de csakis akkor, ha az utánzásnál a célzat oda irányul, miszerint a védjegy az áruval kapcsolatban hozassék forgalomba vagy árultassék.

Az árúnak a védjeggyel való ellátása legkülönbözőbb módon történhetik; az »ellátott« szó itt legtágabb értelemben veendő; egészen közömbös tehát, vajjon a védjegy az árúk és készítménynek csomagolásain, tartályain, borítékain vagy pedig magukon az árúkon alkalmaztatik (különbön az ipartörvény 58. és 157. §. szerint: a ki cégen, nyomtatványain vagy hirdetéseinben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek, 20—200 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő ;

c) az árúnak *jogtalanul* kell a védjeggyel ellátva lenni. Jogtalan lesz az ellátás, ha ugyanazon *árúnemre* alkalmaztatik a védjegy, a melynek védelmére a belajstromozás szerint szolgál; ha tehát más árúnemre alkalmaztatik a védjegy, az jogtalannak tekinthető nem lesz (7. §.). Jogtalanak nem lesz továbbá tekinthető az árúnak védjeggyel való ellátása akkor sem, ha jogosított annak használatára az engedélyt megadta; habár az ily engedély adás a védjegyjog szempontjából (l. 28. sz. a.) semmisnek tekinthető, mégis az engedélyt adó ily esetben sérelemről nem panaszkodhatik, az engedélyes pedig rosszhiszeműséggel nem vádolható. Jogtalan a védjegynek alkalmazása akkor is, *ha a védjeggyel a jogosított árúi annak tudta és beleegyezése nélkül láttatnak el*; ez a védjegyjog természetéből folyik; a védjegy ugyanis nemcsak azt akarja feltüntetni, hogy az árúk a védjegyjogosított árúi, hanem azt is, hogy ő jelezte az árúkat és ennél fogva azok minőségéért az erkölcsi felelősséget is elvállalja; ezen kijelentésre pedig egy harmadik által akarata ellenére éppen kereskedői hirneve és árúi érdekében nem kényszeríthető.

d) Mig az 59. p. alatti esetekben az objektív jogellenesség elégséges, addig a védjegyhamisítás tényálladékához szükséges, miszerint a contraveniens a *védjegyjogsértés tudatában legyen*, azaz a sértőnek tudni kell, hogy »másnak kizárólagos használati jogát képező védjeggyel jogtalanul ellátott árút . . . hoz forgalomba, árul vagy utánoz.« A sértőnek rosszhiszemben kell lenni, tudnia

kell, hogy másnak élvezeti spherájába tényleg belenyúl és tudnia kell azt is, hogy ez által másnak jogait sérti; a jogsértés *tudását* illetőleg elégséges, ha a tettes könnyelműen, komoly megfontolás nélkül cselekszik; már egy harmadik érdekeinek könnyelmű megsértése vagyis a dolus eventualis is involválja a *tudatos* jogtalanságot (l. Kohler id. m. 355. l.), így pl. ha egy kereskedő vagy iparos, látván azt, hogy bizonyos árúnevek védjeggyel vannak ellátva, nem vesz magának fáradságot, arról meggyőződni, vajjon az illető ezen védjegyre kizárólagos használati joggal bír-e vagy nem; vagy ha körözvényekben vagy más alakban köztudomásra hozatik, hogy valamely védjegy be van lajstromozva és a contra veniens nem győződik meg ezen állítás valódiságáról (l. a Berliini Stadtgericht 1877. nov. 28-án hozott határozatát, Reichsanzeiger, 1878-ik évf. 27. sz.). A lipcsei Reichsgericht ezen felfogásnak határozott és világos kifejezést adott: „... es ist ausreichend, wenn der Thäter... auch nur das Bewusstsein erlangt hat, das fragliche Waarenzeichen könne unter dem gesetzlichen Schutze stehen und er mit dem sogenannten dolus eventualis dieses, von ihm als möglich vorausgesetzte Schutzrecht wissentlich verletzt. Einen spezialisirten Vorsatz zu verlangen, hiesse die praktische Bedeutung des Markenschutzes für das Gebiet des Strafrechts illusorisch machen.» (Entsch. Strafr. VI. K. 277—278). Lehetséges, hogy a vádlott eleinte jóhiszemű volt és csak később birt a dolus tudatával, ha ezen mala fides superveniens a bün-

tetendő cselekmények elkövetésekor már fennforgott, akkor a subjectiv tényálladékot megállapítja; ily esetről l. az 53. p. alatt. A *culpa* mint olyan azonban a védjegybitorlás tényálladékának megállapítására elégtelen. A védjegynek a Központi Értesítőben történt közzététele nem bir azon jelentőséggel, mint a kereskedelmi cégekre vonatkozó közzétételek vagyis nem bir a k. t. 9. §-ban foglalt azon sankcióval, hogy annak nem tudásával senkisémmel mentheti magát, de a közzététele a tudás mellett még vélelmet sem fog megállapítani, melyet csak az ellenkező bizonyítása erőltethet meg; viszont pedig azon körülmény, hogy valamely védjegy nincs a Központi Értesítőben közzétéve, hacsak különben annak kizárólagos használati joga meg van szerezve, nem zárja ki a tettes *tudását*; mindkét esetben a sértő félnek «tudása» bizonyítandó és bizonyítható.

A büntetőjog azon sarkalatos elvétől, hogy a vádlott ellen a praesumptio doli helyt nem foglal, kivételt statuál az angol 1887-iki merchandise act 2 s., a mennyiben azt, ki egy idegen védjegyet utánoz vagy az utánzásához szükséges szerszámokat szolgáltatja, vagy az árúkon idegen felirásokat alkalmaz, annak bizonyításával terheli, hogy *nincs in dolo* «every person who stb. shall subject to the provisions of this Act, and unless he proves that he acted without intent to defraud be guilty of an offence against this act.»

e) A dolus azonban azon esetben, midőn a contraveniens maga nem utánozza a védjegyet, hanem tudja, hogy más által utánzott védjeggyel jogtalanul vannak

az árúk ellátva, vagy ha a jogosított védjeggyel maga látja el jogtalanul akár annak, akár saját árúit, magában véve még nem elégséges a védjegyhamisítás tényálladékának megállapítására, hanem ehhez még egy különös *ténykedés* (nem csupán szándék) szükséges, t. i. az, hogy az árúk általa *forgalomba hozassanak vagy árultassanak*; ha a tettes maga használja az árúkat, ha csupán azoknak forgalomba hozását vagy elárúsítását előkészíti (becsomagolja, rak-tárba helyezi), a védjegyhamisítási vétséget még el nem követi, hanem azokat tényleg *forgalomba hoznia vagy árulnia kell*.

Forgalombahozás alatt minden oly ténykedés értendő, mely által árúk akár belföldön, akár külföldön a kereskedelmi forgalom tárgyaivá tételnek; a fogalom tehát tágabb mint árúk *árulása* (l. Oppenhoff, Die Rechtsprechung des Königl. Obertribunals stb. XV. k. 85. és XVI. k. 648. l.); egészen közömbös, vajjon a forgalomba hozás ellenérték mellett vagy a nélkül, tehát ajándékképen történik; közömbös továbbá, vajjon a forgalombahozásnak volt-e eredménye vagy nem, vajjon az első vagy a későbbi forgalombahozásról van-e szó.

Árulás (exposer en vente) alatt pedig az árúknak eladás céljából a közönség számára való készentartása értendő (l. Bédarride: Brevets d'invention II. N° 567, 722); az árúnak kiállításából, kidicséréséből lehet ugyan bizonyos körülmények között azoknak eladására irányuló szándékre következtetni, de magukban véve még az árulás tényét meg nem állapítják (l. Gareis és Fuchsberger id. m. 90. l.).

A védjegyhamisítás azonban ily ténykedés nélkül is fennforoghat akkor, ha a védjegy *utánoztatik*; ez esetben nem szükséges, hogy az árúk ezen utánzott védjeggyel ellátva forgalomba hozassanak vagy árultassanak, hanem elégséges, ha az utánzás ily célból történik; dolus itt célzati dolus (l. a. b. t. 333. §-át a lopás tényálladékát illetőleg) másrészt pedig az utánzás, mint olyan, vagyis az érintett dolosus célzat nélkül nem elégséges; az utánzás itt említett fogalma kiegészítést nyer a 25. §. azon intézkedésében, hogy a büntet-hetőség nincs kizárva, ha a védjegy csekély változtatással vagy olyannyira nem eléggé észrevehető módon használtatik, hogy a közönséges vevő az árúk közti különbséget csak különös figyelem ráfordításával ismerheti fel.

f) A védjegyhamisítás vétségének megállapítására egészen közömbös, vajjon a sértett fél belföldi-e vagy külföldi, hacsak a belföldön kizárólagos használati jogot képező védjeggyel bír. Csakis a 24. §-ban érintett visszaéléseknek büntetethezőségénél szoritkozik a törvény a belföldiek védelmére.

g) *Abból, hogy a védjegyhamisítás a törvény által vétségnek minősítettik és az eljárás a bírósághoz utasítatik, következik, hogy a büntető törvénykönyvnek a vétségekre vonatkozó általános intézkedései, valamint a büntető eljárási szabályok ezen bűnös cselekményre is alkalmazandók*; különösen megemlítendő: a védjegyhamisítás vétségének kísérlete, miután annak büntetethezőségéről maga a törvény nem intézkedik, nem büntetendő (l. bünt. t. 65. §. 2-ik kikezd.); a *részesség* fogalma itt

is alkalmazható (l. a bünt. törv. 69. §-át), bűnsegélyezés különösen a közkereseti vagy betéti társaságnál fordulhat elő, ha a társaság idegen védjeggyel jogtalanul ellátott árút, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul; itt az üzletvezető, illetve a beltagok, a mennyiben a védjegy jog sértését ismerték, bűnrészesek (l. Entsch Rohg. XXV. 346—351.; Rg. XV. 121—133. l.).

b) A védjegy törvény büntetőjogi oldala csakis a védjegy, név, cég, cimer és üzleti elnevezés megsértésére terjed, de nem arra is, ha az árúk egyébkénti ismertető jelei, mint pl. a becsomogolás, etiquettirozás rosszhiszeműleg utánnoztatnak (másképp a francia jog szerint I. O. Mayer Goldsch Z. f. d. g. H. XXVI. k. 398. skl.); hogy vajjon ily esetben nem forog-e fenn más büntetendő cselekmény, az eset körülményei szerint bírálendő el.

60. A védjegyhamisítás vétségének megbüntetéséről eddig az 1878. évi V. t.-cz. 413. §. intézkedett, mely szerint 3 hónapig terjedhető fogházzal, valamint 1000 frtig terjedhető pénzbüntetéssel volt büntetendő az, a ki valamely árucikken vagy annak burkolatán más iparosnak, természetőnek vagy kereskedőnek cégét vagy iparjegyét jogtalanul azon célból használja, hogy a közönséget az árucikk eredete, természete vagy minősége által tévedésbe ejtse. Ettől az intézkedéstől, mely a jelen törvény 30. §-a által hatályon kívül helyeztetett, a jelen szakasz rendelkezése egyfelől abban tér el, hogy nemcsak azt rendeli büntetni, a ki valamely iparosnak, természetőnek vagy kereskedő-

nek, hanem a ki bárkinek védjegyét jogtalanul stb. használja; továbbá nem azt bünteti, a kit a sértésnél félrevezetési szándék vezérel, hanem aki az ily védjeggyel ellátott árúkat tudva forgalomba hoz, másfelől abban is tér el, hogy a vétség első elkövetésére csupán pénzbüntetést szab, szabadságvesztés és pénzbüntetésnek, tehát a conjunktív büntetésnek, csak ismételt elkövetés esetén ad helyet.

Ezen kitétele a törvénynek, *utolsó büntetés kiállása óta*, zavarólag hat anynyiban, a mennyiben az első csakis pénzbüntetéssel sújtható eset után az újabb visszaélés visszaesést képez, már pedig a pusztán pénzbüntetésből álló büntetésnél nem lehet büntetés *kiállásról* szólni; ily esetben tehát a visszaesés hátránya a pénzbüntetés jogérvényes kiszabásának idejétől fog számíttatni.

61. A jelen és a 24. szakaszban érintett vétség csak a *sértett fél* indítványára büntethető (L. 27. §.). Sértett fél az, a kinek a védjegy kizárólagos használati jogát képezi, illetve azon időben képezte, melyben a vétség elkövetetett; tehát a büntetés ezen feltét alatt akkor is kérhető, ha az indítványtétel idejében a védjegy törölve volt. Nem tekinthető azonban az itt szóban levő indítványozás szempontjából sértett félnek a tévútra vezetett, illetve megcsalt vevő, vele szemben a védjegyjogsértés nem mint olyan, hanem csak mint a csalás egyik eleme jöhet tekintetbe. (A párizsi nemzetközi kongresszus a mellett volt, hogy a büntető eljárás ne a sértett fél indítványára, hanem hivatalból legyen megindítható; ugyanígy a francia (l. Pouillet id. m.

215. sz.) és az olasz jog szerint; a belga törvény szerint a névjogsértés ex officio, a választott védjegy jog sértése pedig csak a magánfél indítványa folytán üldözendő, l. Code pénal Belge 191. és a védjegy törvény 14. cikkét). Már 60. p. a. kiemeltetett, hogy a jogositott akkor, ha a védjegynek egy harmadik által történendő használatába beleegyezett, a büntető eljárást nem veheti igénybe. Ha a kizárólagos használati jog több személyt külön-külön megilleti, akkor mindegyik indítványozhatja az eljárás megindítását. Az indítványozó igazolványa mindig vizsgálendő, a ki maga nem bír kizárólagos jogositvánnyal valamely védjegy használatára, az a feljelentésre sem bír legiti-mációval. Ha a cselekmény a büntető-törvénykönyv szerint súlyosabb beszámítás alá esik (l. 23. §. II-ik kik.) és hivatalból üldözendő, a mennyiben az a védjegyhamisítás tényálladékát is megállapítaná, bűnhalmazat csak a sértett fél indítványára fog fenforogni.

62. Némely védjegy törvények úgy a bűnvádi eljárás megindítására, mint a kártérítési igény tekintetében rövid elévü-lési időket szabnak meg, így a francia és belga törvény szerint mindkettő 3 év alatt (l. Pouillet id. m. 304. sz.), — a svajci törvény 20. cikke szerint az igény 2 év alatt évül el; a magyar védjegy-törvény az elévülésről nem intézkedik, és azért a büntető törvénykönyv ide vonatkozó általános intézkedései (l. 106. és 107. §§.) mérvadók, melyek szerint a bűnvádi eljárás megindítása a vét-ség bevezetésének napjától számított három év elteltével évül el. Miután

pedig a kártérítési követelés csakis a bűnösség megállapítására irányuló eljá-rással kapcsolatosan, vagy a bűnösség bírói megállapítása után érvényesíthető, a kártérítési kereset is három év után évül el.

24. §.

A 23. §-nak határozata alkalmazandó azok ellen is, kik belföldi termelő iparos vagy kereskedő nevével, címével vagy üzle-tének elnevezésével jogtalanul megjelölt árú-kat, ezt tudva, forgalomba hoznak vagy árulnak; továbbá azok ellen, a kik ily cél-ból a felsorolt jelzéseket tudva, előállítják.

63. Míg a 23. §. a védjegy jog sér-tését az ott körülírt tényálladék fenfor-gása mellett védjegyhamisítási vétség-nek deklarálja és az ott megjelölt büntetésekkel sújtja, a jelen §. egy lépéssel tovább megy és a név, cég, címer és üz-let megnevezésének a 23. §-ban körül-írt módon való megsértését is védjegy-bitorlásnak és büntetendő cselekmény-nek tekinti, habár a sértés tárgyai nem bemutatott vagy belajstromozott véd-jegyek; a címeren kívül különben mint olyanok, védjegyként be sem lajstro-mozhatók, (l. 3. §-t,) noha azonban itt a védjegy bitorlás köre a 23. §-al szem-ben tágítva lett, mégis azzal szemben következő megszorítást szenvedett:

a) hogy a büntető cselekményt csak *belföldi* ellen lehet elkövetni. *Belföldi* alatt a magyar korona területének (be-leértve Horvát- és Szlavonországot is) minden honosa értendő. Ő Felsége többi királyságai és országainak honosai azonban az 1878. évi XX. törvénycikk-ben foglalt vám- és kereskedelmi szövet-ség (meghosszabbítva az 1887. évi

XXIV. törvénycikk által) XVII. cikke folytán ugyanazon oltalomban részesülnek, mint a belföldiek (l. 32. §. II-ik kik.), az oltalom kölcsönös; (külföldiekre nézve az illető államokkal kötött államszerződések, illetőleg egyezmények mérvadó). A sajátképeni védjegyekre nézve, a mennyiben a vállalat belföldön van, a külföldi is belföldinek tekintendő (l. 78. és 79. sz. a.);

b) hogy csakis belföldi *termelő*, *iparos* vagy *kereskedő* nevének stb. megsértése állapíthatja meg a büntetendő cselekményt, nem pedig bárki nevének az uzurpálása, holott a 23. §. ezen megkülönböztetést nem ismeri («a ki másnak»).

64. *Név* alatt a *termelő*, *iparos* vagy *kereskedő* polgári neve értendő; a keresztnév vagy a költött név nem részesül oltalomban; a 10. §. értelmében a jogosított beleegyezésével nem tilos a cég, címer vagy üzletelnevezés használása; kétségtelen azonban, hogy ha két hasonló névvel, céggel stb. bíró *termelő*, *iparos* vagy *kereskedő* közül csak az egyik adja a név használására beleegyezését, a másik jogosítva van védjegybitorlás miatt panaszt emelni és kártérítést követelni. Hasonló polgári névvel, cég vagy címerrel bíró személyek mindegyike jogosított ugyan árúit nevével stb. ellátva forgalomba hozni, a védjegyjog szempontjából azonban elfogadandó, hogy még ily realis Homonymiai esetén is a használat elsőbbsége olyformán biztosítandó, hogy az ugyanazon nevet később használó személy köteles azt oly megkülönböztető jelekkel ellátni, hogy az a korábban használt névvel összetéveszhető ne legyen; ez a fran-

cia jogban általánosan el van ismerve (l. különösen Pouillet: *marques de fabrique* 496. sz. a.). *Történelmi* vagy oly nevek, melyek bizonyos árúk *sajátlagos minőségét* jelzik, az oltalomból ki vannak zárva, (l. Kohler id. m. 146. sk., 166. sk. l.)

Cég alatt a kereskedő neve értendő (l. k. t. 10. §.) egészen közömbös, bejegyzett vagy be nem jegyzett, eredeti vagy leszármazott cégről van szó; a cégnek az üzlettel való átruházása esetén, az átruházó a céget árúinak megjelölésére még akkor sem használhatja, ha a cég polgári nevével azonos (l. v. Völderndorff, *Endemann Handb.* I. k. 220. l.).

Egyebekben lásd a 23. §. értelmezését.

25. §.

Nem zárja ki a 23. és 24. §§-ban meghatározott cselekmény büntetethezességét, ha a védjegy, név, cég, címer vagy a vállalat üzletének elnevezése, csekély változtatással vagy olyannyira nem eléggé észrevehető módon használtatik, hogy a közönséges vevő az árúk közti különbséget csak különös figyelem reáfordításával ismerheti fel.

65. Azon kérdés eldöntésénél, vajjon egy védjegy jogtalanul utánozva használtatik-e, a védjegynek *össz megjelenési* alakja veendő szemügyre s ha az törvényesen oltalmazott védjeggyel *össz megjelenésében* olyannyira hasonló, hogy a fenforgó eltérések csak különös figyelem mellett vehetők észre, akkor a 23. §-ban érintett büntetések alkalmazandók. A védjegyen előforduló változások tehát nem elkülönítve a védjegy többi alkatrészeitől fogják az összehasonlítás tárgyát képezni, hanem a többi alkatrészekkel együtt összme-

jelenésükben (l. Entsch. Rohg. XX. k. 353., XXI. k. 410., XXII. k. 1. és 378., XXIII. k. 135. RG. I. k. 74., VI. k. 75. l.)

A törvény intézkedésének súlypontja azonban abban fekszik, hogy egyfelől a változások felismerhetésére nézve nem a jártas kereskedőt vagy iparost, de még a distingualás tekintetében értelmesebb kereskedőt sem tartja szem előtt, hanem a *közönséges vevőt*; másfelől pedig nem kívánja, hogy a *közönséges vevő különös figyelmet* fordítson az árára, hanem elégséges, ha a különbség a szokásos, rendes általános gondosság mellett nem ismertetett fel. Egészen közömbös, vajjon a törvényes védjegy betűkkel, szavakkal stb. toldatott meg, a kérdés mindig az fog maradni: vajjon az utánzott védjegy azon distinktiv, individualizáló jelleggel bír-e, mint a törvényes védjegy és csak akkor, ha ennek jellemző volta a használt védjegyben fel nem található, illetve, ha közönséges vevő az árúnak rendes megtekintése mellett sem ismeri fel a védett árút, csak akkor nem fog fenn a 23. §. szerint büntetendő cselekmény. Az: vajjon a védjegy más céggel stb. lett ellátva, nem változtat a mondottakon semmit, mindig csak az összbenyomás lesz mérvadó. «Es leuchtet von selbst ein, dass bei der, wie vorbemerkt, von den Kleinhändlern und Consumenten vorgenommenen Prüfung, das durch das Waarenzeichen gelieferte *Gesamtbild* in Betracht gezogen wird und dass hierbei unscheinbaren Abweichungen, zum Beispiel solchen, welche nur durch einzelne, den

gebrauchten Figuren beigefügte Vermerke herbeigeführt worden sind, den Umständen nach keine oder nur geringe Erheblichkeit beizulegen ist. Die in der Gruppierung der Waarenzeichen etwa mitbenutzten Firmen haben darin als solche keine Bedeutung, sondern stehen anderen neben Figuren angebrachten Zahlen, Buchstaben oder Worte in Betreff des Punktes, ob dadurch eine beachtenswerthe Abweichung des bezüglichen Waarenzeichens von ähnlichen Waarenzeichen bewirkt werden könne, völlig gleich (l. Entsch. Rohg. XXII. k. 378. l.). Kétséget nem szenvedhet továbbá, hogy a védjegy hasonlatossága mellett az árú alakjának megtévesztő hatása is figyelembe veendő, erre utal a törvény szövegében használt ezen kitétel: «az árúk közti különbséget ismerheti fel.»

66. De a 65. p. a. mondottak nemcsak a védjegy utánzásánál, hanem a név, cég, cimer vagy üzletelnevezés hasonlatosságának elbírálásánál is mérvadó; ezen intézkedés annál fontosabb, mert a nem tisztességes konkurrenčia homonymák előidézésében kifoghatlan; mit mindent nem kíséreltek meg az *A. W. Faber* zürichi íróncég, a *Veuve Cliquot*, a *Johann Maria Farina* cégek kijátszására? A *Lupinek*, *Nemier*-ek gomba módra keltek ki, hogy a *Lupin* és *Ménier* cégekkel csalárdul konkurráljanak; itt is mérvadó lesz, vajjon a két név, cég stb. annyira hasonló-e, hogy a közönséges vevőt közönséges gondosság mellett az árúk valódi eredete iránt tévedésbe ejtse.

67. A 25. §-ban érintett kérdések elbírálására a büntető bíróság illetékes (l. 26. és 29. §§. értelmezését).

A konstantinápolyi konsuli főtörvényszék.

Irta Dr. ZAREVICH ANTAL kir. törvényszéki bíró
Fiumében.

A képviselőház f. évi január 26-iki ülésében beterjesztett — konsuli bíraskodás szabályozásáról szóló törvényjavaslat immár, mint az 1891: XXXI. törvénycikk kihirdettetett. Ezen alkotás méltó szüleményét képezi igazságügyministerünk fényes tehetségének és magas képzettségének, mert itt sem elegendő — sem lehetséges nem volt a szabályozás mintaképeül idegen törvényeket elfogadni, hanem a mi specialis közjogi helyzetünk és jogi viszonyaink tekintetbe vétele mellett eredeti munkát kellett megteremteni. És ez a munka nagy genialitást, tudást és tapintatot igényelt.

Mindnyájunknak élénk emlékezetében vannak még az époly nemes szenvedélyek által vezérelt — mint nagyszabásu képviselőházi tárgyalások, melyek közepett Szilágyi Dezső államférfiu tehetsége valósággal tündökölt és törvényjavaslata védelmében elmondott nagyszabásu beszédei maradandó értékű remekeit képezik a parlamentarizmus szónoklatnak. De igazságügyministerünk nehéz feladatai ezzel még nem értek véget. Csendes, de fontos munka vár még reá azon széles terjedelmű meghatalmazás folytán, melylyel őt a törvény — annak végrehajtása körül felruházta.

Fölötte nehéz és kényes feladat lesz különösen a konsuli bíraskodást gyakorolni hivatott személyzet megválasztása.

A Konstantinápolyban felállítandó konsuli főtörvényszék közös, vegyes bíróság lesz, amelynek sem tisztán magyar- sem tisztán osztrák jelleggel nem szabad birnia, hanem a két állam paritásának megfelelőleg olyan erőkből kell összeállítva lennie, amelyeknek a különböző törvények alkalmazására képességgel kell birniok. Ennélfogva csak olyan egyének alkalmazandók, kik a dualistikus közjogi viszonyt szem előtt tartva, a paritás elveit méltán képviselni és megfelelően kifejezésre juttatni tudják. E közös császári és királyi bírák alkalmazásánál különös súly fektetendő a magasabb fokú képzettségre, sokoldalú nyelvismeretekre és a keleti szokások ismeretére. Csak így részesülhetnek a keleten élő különböző ajku, miveltségű és szokásu honfitársaink a konstantinápolyi konsuli főtörvényszék előtt hathatós jogi védelemben. Különösen magas képzettségű és finom tapintatu egyént igényel ezen törvényszék elnöki állása. Ez fölötte kényes diplomatai és bírói állás lesz, melynek viselője azon felül csak nagy bizalomnak és tekintélynek örvendő egyén lehet.

A törvény csak a bírói képesítést követeli meg a törvényszék bírától. Ez nagyon kevés és nem elégséges, és ha a felállítandó bíróság által üdvös eredményeket akarunk elérni, akkor ezen képesítéssel nem szabad beérnünk.

A törvény szerint ezen felül az elnöki és főbírói állásokra olyan —

bírói képesítéssel nem bíró — egyének is alkalmazhatók, kik a konsuli bírászkodást már tíz éven át gyakorolták. Ez a kivételes intézkedés az átmenetre való tekintettel szükségesnek tartatott, *de azt nagyobb terjedelemben alkalmazni helyén nem volna*, mert a magyar bírói karban is vannak elegenden, kik a keleti szokásokat meglehetősen ismerik — különösen azok, kik Boszniában tartózkodtak. *A rutinnak nem szabad a bírói kvalifikációt és a bírói függetlenséget feláldoznunk.*

Figyelembe veendőek lesznek még a

bírói állások betöltésénél a magyar bírói kar azon tagjai, kik olyan bíróságoknál működtek, melyeknél többféle nyelvű és nemzetiségű ügyfelekkel kellett érintkezniök. Ezek szolgáltatathatják eme vegyes, nemzetközi bíróság részére a legalkalmasabb egyének kontingensét.

A szervezési és ügyviteli szabályok megállapítása alkalmából különben ezen általános megjegyzések után e tárgyra még visszatérni, és azt bővebb és részletesebb megbeszélés tárgyává tenni szándékozom.

TÖRVÉNYKEZÉS.

I. Hazai rendes bíróságok.

Ha az életbiztosítási szövetkezet igazgatósága a tartalékhánynak a közgyűlés által meghatározott fedezeti módjától eltér, ez a biztosítottat nem kötelezi.

A budapesti kir. keresk.- és váltótörv. szék mint kereskedelmi bíróság ítél:

Alperes köteles 600 frt tőkét, ennek 1888. évi jul. hó 2-től járó 6% kamatát és 85 frt 65 kban megállapított perköltséget felperesnek 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett megfizetni.

Indokok:

Az A. alatt csatolt biztosítási szerződés alapján felperes alperest 600 frt biztosítási díj és járulékainak megfizetésére kéri kötelezni. Alperes beismeri, hogy a 1/2-alatti biztosítási szerződés megkötött, az elleniratban 210 frt, a viszonzásban már 218 frt fennállását elismeri, a többlet 390 frt illetve 382 frttal azonban felperesnek elutasítását kéri, és pedig azért, mert a 2% alatt csatolt alapszabályok 39. §-ának 2-ik bekezdése szerint az alperesi szövetkezetet érő veszteségek a biztosítási díjak felemelése vagy a biztosítási összeg leszállítása által pótlendő, mert az 1883. évi ápril hó 30-án tartott 12% alatt csatolt közgyűlési határozat szerint, amely határozat az osztrák cs. kir. miniszterium mint az alperesi szövetkezet főtelepének felügyelő közege által a 3/4-alatti szerint jóváhagyatott, a biztosítási összeg leszállítása határozottatott el, és ezen határozat folytán az 1884. évi jul. hó 7-én és folytatólag tartott igazgatósági gyűlés a díjtartalék veszteségét 65%-ban állapítván meg, az az összeg a felperesi biztosítási összegből, tekintve, hogy felperes a 2% alatt alapszabályok 9. §-a értelmében szövetkezeti tagnak tekintendő, a közgyűlés határozata pedig az alapszabályok 16. §-a értelmében a szövetkezeti tagokat

kötelezi — levonandó úgy, hogy felperesnek követelése a 65%-nak a biztosítási összegből történt levonása után az ellenirat szerint 210 frt, a viszonzásban pedig 218 frtot tesz ki. — Alperesnek az az érvelése, hogy felperes a szerződést kötő N. A. jogutódjának tekintendő, helyesnek el nem fogadható, mert felperes nem N. A. jogán követeli a kereseti összeget, hanem mint az A. alatti biztosítási szerződésben megnevezett biztosított és kedvezményezett a saját önálló jogán lép fel. — A 2% alatt csatolt alperesi alapszabályok 9. §-ának b) bekezdése szerint oly esetben, ha a biztosítás úgy mint az, az A. alatti biztosítási szerződés tartalmából kitűnőleg jelen esetben is történt — két életre történik, szövetkezeti tagnak első sorban az tekintetik, a ki a biztosítási díjat fizeti, és csakis annak halála után lesz tagja a biztosított és kedvezményezett; az A. alatti biztosításnál tehát első sorban N. A. és csakis ennek halála után felperes. — Minthogy pedig alperes beismerése szerint is N. A. 1881. évi jan. 10-én halálozott el, s így az alperesi alapszabályok 9. §-a szerint felperesnek szövetkezeti tag minősége csak ezen időponttól volna számítható. — Minthogy a keresk. törv. 224. §-a utolsó bekezdése szerint, tagok belépése a szövetkezetbe csakis írásbeli nyilatkozatok alapján történhetik, azt pedig, hogy felperes ily írásbeli nyilatkozatot tett volna, alperes nem is állítja; minthogy a keresk. törv. 559. §-a szerint a keresk. törv. hatályba lépte előtt keletkezett részvénytársaságok és szövetkezetek alapszabályainak azon intézkedései, melyek a törvénynek alapszabályilag meg nem változtatható határozataival ellenkeznek, az 551. §-ban megállapított hat havi határidő elteltével hatályon kívül helyeztetek, s így az alperesi alapszabályok 9. §-ának intézkedése

mint a keresk. törv. 224. §-ának intézkedésével ellenkező, kötelező erővel nem bír; — minthogy a keresk. törv. 211. §-ának 4. pontja értelmében a keresk. törv. intézkedései alperes társaságot is kötelezi; — minthogy alperesnek az az érvelése, hogy a keresk. törv. intézkedései jelen esetben azért nem alkalmazhatók, mivel az A. alatti biztosítási szerződés a törvény életbe lépte előtt kötött, helyesnek azért nem fogadható el, mert jelen esetről nem az a döntő kérdés, mikor kötött a biztosítási szerződés, hanem az, mely időben kezdődhetett felperesnek szövetkezeti tag minősége, ez pedig már a fentebb kifejtettek szerint N. A.-nak 1881. évi jan. 10-én történt elhalálása, azaz a keresk. törv. életbelépte után keletkezett, s így annak elbírálásánál, valjon felperes szövetkezeti tag-e vagy nem, csakis a keresk. törv. határozatai az irányadók; — minthogy az előadottak szerint felperes az alperesi szövetkezet tagjának nem tekinthető, s így felperesre kötelező határozatot alperes szövetkezet egyáltalán nem hozhatott: alperest, tekintve, hogy az A. alatti bizt. szerződésben kikötött feltételek teljesedésbe mentek, a kereseti kérelem szerint marasztalni kellett. — De még ha alperesnek az az állítása, hogy felperes szövetkezeti tagnak tekintendő, helyesnek elfogadhatnák is, tekintve, hogy az A. alatti bizt. szerződés hátára vezetett függelék szerint alperes 1881. évi márc. 21-én felperes 600 frtnyi követelését elismerte és annak kifizetését az esetben, ha felperes 20-ik életévét, az az 1881. évi jul. hó 2-át eléri, feltétlenül kifizetni ígérte, s így felperes a kikötött feltétel beállta után a 600 fit követelésére feltétlen jogot szerzett, ezt a szerzett jogot pedig alperes egyoldalulag később megtámadni és a mennyiségileg már jogosnak elismert felperes követeléséből bár mit is levonni jogosítva nincsen; — tekintve, hogy még az esetben is, ha alperes az A. alattira

vezetett függelékben elvállalt kötelezettsége dacára jogosítottnak volna tekintendő arra, hogy a közgyűlési határozat folytán felperes követeléséből bármit is levonhasson, alperes abbeli kérelmének, hogy a kereseti követeléséből az általa levonni kívánt összeg levonassék, helyt adni azért nem lehetett, mert az 1883. évi ápril 30-án tartott 12/ alatti csatolt közgyűlési határozat szerint alperes társaság csakis arra jogosítottatott fel, hogy a biztosítási esemény bekövetkeztekor azon biztosított összeget vonhassa le, mely az 1882. évi mérlegben kimutatott tartalék hiánylatnak az illető biztosítás tekintetében megfelel, — jelen esetben tehát azt az összeget, a mely összeghiány a felperesi biztosításnál 1882. évben mutatkozott hiánynak megfelel, — alperes azonban azt, hogy felperes biztosításánál mily hiány mutatkozott 1882. évben, ki nem mutatta, — az 1884. évi jul. 7-én tartott és 6/ alatti csatolt igazgatósági gyűlésnek az a határozata pedig, hogy az összes tartalékalaphiány 60%-a tekintet nélkül az egyes biztosítási ágakra, egyenlő arányban osztassék fel, mint a 12/ alatti csatolt közgyűlési határozattal ellenkező határozat még a szövetkezeti tagokat sem kötelezi: alperest, még ha szövetkezeti tagnak tekintetnék is, a kereseti kérelem szerint marasztalni kellett. — A perköltség iránti intézkedés a prdts. 251., 252. §-ban leli indokát.

A budapesti kir. ítélőtábla :

Az első bíróság ítéletének nem felelbezzett azt a részét, mely által az első bíróság alperest a kereseti követelés 218 frtnyi részének megfizetésére kötelezte, érintetlenül, — felelbezzett többi részét pedig helyben hagyja; egyúttal alperes képviselőjének felelbezzési díját és költségét saját felével szemben 19 fit 15 krban megállapítja.

Indokok :

Az első bíróság ítéletének felelbezzett azt a részét, mely által alperes a kereseti

követelésnek 218 frtnyi részét meghaladó többi összegnek s mint pervesztes a per-költségnek megfizetésére is köteleztetett, helyben kellett hagyni annak az A. alatti biztosítási szerződés hátlapjára vezetett függelékre alapított indokolása alapján, mert alperes ezen függelék világos tartalma szerint magát 1881. évi márc. hó 21-én arra kötelezte, hogy arra az esetre, ha a felperes által képviselt kiskorú K. R. 20. életévét, vagyis 1888. évi jul. 2-át eléri, a kikötött biztosítási összeget, vagyis 600 frtot feltétlenül kifizeti, minthogy pedig az érintett eset alperes beismerése szerint is, immár bekövetkezett: ennél fogva alperes fizetési kötelezettsége az egész 600 frtra nézve feltétlenné vált, s a függelékben már egyébként feltétlenné elismert fizetési kötelezettséget a később keletkezett közgyűlési határozatok nem befolyásolhatták. — Ehhez képest az alperes által a perben vitássá tett egyéb körülmény perdöntőnek nem lévén tekinthető, azok, mint ilyenek mellőzendők voltak.

A m. kir. Curia :

A másodbíróság ítélete helybenhagyatik.

Indokok :

A biztosítási kötvényre vezetett nyomtatott általános biztosítási feltételek 13. §-a értelmében minden biztosított tagja az alperes társaságnak. — A társasági alapszabályoknak ugyanebben a szakaszban idézett 9. §. b) pontja szerint pedig két ember életére kötött biztosításoknál első vonalban az a személy tagja a szövetkezetnek, a ki a biztosítási díjakat fizeti, ennek elhaltával pedig az a másik személy, a kinek életbenmaradásától egy bizonyos időben esedékessé válандó biztosított tőke kifizetése függ.

A fenforgó esetben tehát első sorban N. A., a ki 1881. január 10-én bekövetkezett halála napjáig fizette a biztosítási díjakat, az ő elhaltával pedig K. R. lett a szövetkezet tagjává, mint a kinek a fel-

tételek szerint 1888. jul. 2-án életben lététől függött a részére biztosított 600 frt biztosítási összeg kifizetése.

Az tehát nem szenvedhet kétséget, hogy N. A. elhaltával K. R. lett tagjává a szövetkezetnek. — A biztosítási feltételek 14. §-a és az alapszabályoknak ezzel egyező 39. §-a értelmében, ha a társaságot veszteségek érik, a fedezetül első vonalban kijelölt alapok kimerülése után a társulati tagok összessége, vagyis közgyűlése határozza el, hogy a veszteségek a biztosítási díjak felemelése, vagy pedig az annak idején kifizetendő biztosítási összegek megfelelő lejjebbzállítása által fedeztessenek-e?

A társaság közgyűlése 1883. április 30-án a 12/ alatti melléklet 2-ik pontja által igazoltan, de felperes által kétségbe sem vontan a társaságot ért veszteségeknek a biztosítási összegek lejjebbzállítása által való elhárítását határozta el, kimondván, hogy az 1882. évi mérleg szerint a díjtartaléknál megállapított 669,597 frt 13 kr. hiány úgy fedezendő, hogy az 1883. évi máj. 31. előtt kötött érvényben lévő biztosítási ügyletek alapján annak idején kifizetés alá kerülő egyes biztosítási összegekben levonandó az a hányad, mely a veszteségösszeg arányának megfelel.

A 2/ alatti alapszabályok 10. §-a szerint, de a dolog természetéből folyólag is a biztosítási ügylet megkötése által szövetkezeti taggá lett egyén mindama jogoknak és kötelezettségeknek részese lesz, melyek ilyenekül az alapszabályokban megállapítva vannak. A társaság és annak tagjai közt fenforgó jogi viszony megbiroálásánál tehát első sorban az alapszabályok lévén irányadók (10. §.), ebből következik, hogy felperesre az említett, kormányhatóságilag jóváhagyott közgyűlési határozat feltétlenül kötelező.

Nem fogadhatja el a kir. Curia helyesnek a 2-od bíróság marasztaló ítéletének indokolására felhozott azt a körülményt, hogy alperes a biztosítási kötvény

hátlapjára vezetett pótnyilatkozat (Nachtrag) szerint már 1881. márc. 21-én feltétlenül kötelezte magát, hogy ha felperes 1888. jul. 2-án életben lesz, részére ekkor a biztosított 600 frtot kifizeti, és hogy eme kötelezettségvállalásra a később 1883. ápril 30-án hozott közgyűlési határozat hatálya ki nem terjed; mert ez a nyilatkozat nem állapít meg felek között valamely új jogviszonyt, hanem csak ismételten fejezi ki a biztosító részéről, a különös biztosítási feltételek szerint már különben is feltétlenül elvállalt ugyanazon kötelezettséget; e nyilatkozat tehát összefügg a kötvény egyéb tartalmával (1. §), s azért egymagában sem jogok, sem kötelezettségek alapjául nem szolgálhat.

Mindezek dacára a II-od bíróság ítéletét azért kellett helyben hagyni:

mert a közgyűlési határozat világosan azt foglalja magában, a mi különben az alapszabályok 5-ik §-ának az egyes biztosítási csoportok díjtartalékának külön képzésére nézve megállapított határozott intézkedésénél fogva másként nem is értelmezhető — hogy a tartalékhiány az egyes biztosítási csoportok (Versicherungs-Combinationen) körébe tartozó biztosítási ügyletek után képzett külön díjtartalékok hiányának arányában vonandó lè az egyes biztosítási összegekből; ennek ellenére azonban, a mint ez a 6% és 7% alatti jegyzőkönyvekből kitűnik, a „Patria“ és az „Azienda“ igazgatósága a hiányfedezet számszerű megállapításánál nem a közgyűlés által megjelölt, az alapszabályoknak megfelelő helyes utat követte eljárásában, hanem attól eltérve, általában valamennyi biztosításra nézve a hiányfedezet egyenlő arányban való felosztását határozta el és vitte keresztül; mert továbbá az alapszabályok 21. §-ában megállapított igazgatósági hatáskör eme túllépése felperesre annál sérelmesebb, mint hogy — a mint ez a 6% alatti jegyzőkönyvből, valamint magának alperesnek vonatkozó viszonyválaszbeli előadásából is

kétségtelen, a hiányfedezet ily módon való felosztása azon csoportra (Erlebningsgruppe), melyhez felperes tartozik, nagyobb hátránnyal jár (wird härter getroffen), mint a többiekre.

(1891. máj. 12-én 1095/1890. v. sz. a.)

Ha a vaspálya a keresk. törvény 424. és 425. §§-ai értelmében maga részére kikötéseket tesz, az ellenkezőnek igazolásáig az a vélelem is kikötöttnek tekintendő, hogy a bekövetkezett kár, amennyiben az el nem vállalt veszélyből eredhetett, valójában ezen veszély által okoztatott.

A kolozsvár-városi járásbíróóság mint keresk. bíróság ítelt:

Alperes köteles a 45 frt 80 kr. tőkét mint kártérítést és 8 frt 16 kr. visszfuvardíjt, ezeknek 1889. szept. 11-től mint a keresetbeadás napjától járó 6% kamatját, továbbá már megállapított 48 frt 55 kr. előleges bírói szemlei és 33 forint 65 kr. perköltséget felpereseknek 8 nap alatt megfizetni. Ezen felüli keresetükkel felperesek elutasíttatnak.

Indokok:

Ezen bíróság által a per tárgya felett 1889. szept. 7-én szakértők és az ellenfél közbenjöttével szabályszerűen megtartott előleges bírói szemle alkalmával M. J. felperesi és M. F. döntő szakértő egybenhangzólag oda véleményeztek, hogy az összes rámban védett kiállítási fényképekből álló küldeménynek, melynek egyik felén: „nicht legen, Glas, von Nässe schützen,“ másik felén: „nem fektetni, üveg. nedvességtől óvándó“ figyelmeztetés olvasható, rendes vasuti fuvarozási kezelés mellett megsérülni, vagyis a fényképeket védő üvegnek eltörni nem volt szabad még azon esetben sem, ha a ráma a pakkoló ládában egyszerűen behelyezve és semmi által ahhoz erősítve nem lett volna is, a törést mindenesetre a küldeménynek fektetése vagy széles hátlapjára leejtése idézte elő.

Tekintve, hogy az előleges bírói szemle ellenében alperesi részről perrendszerűen kifogás nem tétetett, az bizonyító erővel bir, az abban a szakértők többsége által nyilvánított és indokolt szakértői véleményt a bíróság is magáévá teszi, s minthogy a küldeményen most is olvasható figyelmeztetések rendes kereskedelmi szokás szerint a fuvarozó vaspályát kellő gondosságra és óvatosságra kötelezik, a minek megtartása esetén a küldemény meg nem sérült és a károsodás be nem következett volna, felperes részéről minden kétséget kizárólag beigazoltattott, hogy a kár alperes vállalat illetve ennek alkalmazottai *hibája* (*culpa levis*) által okoztatott, tehát alperes úgy a keresk. törv. 425. §. végtétele, mint a vasuti üzletszabályzat 67. §. 7. pontja értelmében a felelősség alul magát ki nem vonhatja, kártérítéssel tartozik.

Azonban a kárigény megállapításánál alapul venni nem lehetett a felperes által követelt s szakértői véleménnyel is támogatott magasabb értéket, mert felperes a fuvarozó részéről rosz hiszemű (*dolose*) károsítást vagy bár vétkes gondatlanságot (*culpa lata*) nem igazolván, sőt még csak nem is állítván, sem pedig a szállítmány magasabb értékét a feladáskor be nem vallván, — a kártérítés kiszámításának aiapjául kizárólag csak a keresk. törv. 429. §. 1. pontja, illetve az üzleti szabályzat 68. §. 2. pontja vehető, melynél fogva minden egyéb igény kizárásával a fuvarozó vállalat nem kötelezhető többre, mint minden 50 klgr. elegysúly után 30 frt kártérítésre és a Ruttkáról Kolozsvárig fizetett 8 frt 16 kr. visszfuvardíj visszafizetésére.

Ez alapon számíttatik fel azon kárigény, mit alperes felpereseknek az üveg eltörése s ez által a szakértői vélemény szerint az áru, vagyis a kiállításra szánt fényképek megsemmisítéseért megtéríteni köteles; levonván azon érték, mi felpereseknek a visszakapott plüsch, ráma és

ládában saját beösmérése szerint is 25 frt 60 krral megtérült. Ehhez képest, miután a szállítmánynak csak közönséges értéke is az üzletszabályzat 68. §-ában megállapított maximál tételt meg nem haladja, a 119 kilogr. elegysúlylyal birt megsemmisült szállítmány értékének és a Ruttkától Kolozsvárig fizetett visszfuvardíjnak megtérítése fejében, vagyis a kereset 1, 2, 3, 4, 5, 8 tétele címén felpereseket nem több mint 79 frt 56 kr. illeti, melyből a már visszakapott 25 frt 60 kr. értéket levonva, részökre nem több mint 53 frt 96 kr. volt megítélendő, ezen felüli keresetükkel pedig elutasítandók voltak. A keresk. törvény korlátain belül az üzleti szabályzat szigorúan körvonalozza a fuvarozó vaspálya felelőségét, ettől eltérni a feladó kártérítési igényének megállapításánál nem lehet. — Az áru teljes kereskedelmi értéke, tehát a fuvar s egyéb költségek is a feladónak minden körülmények között biztosítva vannak; ugyanis, ha közönséges kereskedelmi árurol van szó, megtérítetik a közönséges érték, illetve azon érték, mellyel az áru az átadás helyén számított kereskedelmi érték szerint bir; ez utóbbi pedig kereskedelmi felfogás szerint magában foglalja az áru közönséges értékén felül azt is, a mi szállítási, vámkezelési s egyéb költségekben reá fordított; az ilyen közönséges forgalmi áru értékének felperes biztosítása céljából állította fel az üzleti szabályzat minden 50 kilogramm elegysúly után a 30 frt maximális tételt; ha már most olyan árurol van szó, mely a közönségesen fuvarozni szokott áruknál magasabb értékkel bir, természetesen mindig csak az átadás helyén felvett értéket véve, — a mikor t. i. az áru a már említett maximális összeggel kárpótolva nem volna, — ez esetben is a feladó a teljes érték megtérítését biztosíthatja magának az által, ha azt már a fuvarlevél kiállításánál fogva és rá nézve is kötelező üzletszabályzatban kimutatott módon előre be-

vallotta, mert ekkor a kártérítési összeg kiszámítása egyenesen a bevallás alapján történik.

Tehát az előleges értékbevallás elmulasztása oly joghátránnyal jár, melynél fogva még bebizonyított magasabb érték is csak az üzleti szabályzatban meghatározott elegysúly szerinti maximális tétel korlátain belül térítették meg és az ettől eltérő magasabb érték figyelembe nem vétetik. — A felhozottakból kifolyólag a szigorúan felállított határokon túl sem fuvar, sem pakolás, sem vám, avagy a berlini kiállítási helypénz, sem más valamely címen, kártérítés felpereseket meg nem illeti; s hogy a keresk. törv. és üzletszabályzat már többször hivatkozott rendelkezéseinek világosan ennél több értelmet tulajdonítani nem lehet, kitetszik az az említett törvény és szabályzat azon intézkedéséből, mely szerint kártérítés esetére kijelöli, hogy a feladó vám- vagy más költségbeni megtakarítás címén mit köteles a vaspályának visszatéríteni, de hogy a vaspálya a már felhozott kártérítésen kívül fuvar vagy egyéb költségben még valami megtérítéssel tartozna, — a dolus és illetve a culpa lata esetét kivéve, — arról sehol semmi említés sincs téve, miért is felperesek keresetüknek 6, 7., 9., 10., 11., 12 és 13. tételei alatt felsorolt igényükkel feltétlenül elutasítandók voltak.

Nem kivételesen, de a fuvarozási üzlet természetéből és épen a keresk. törv. és üzlet-szabályzat értelmében az árúnak Ruttkától—Kolozsvárra visszaszállításáért fizetett 8 frt 16 krnak visszatérítésében alperest el kellett marasztalni, mert ezen visszaszállítás a Berlinig kötött fuvarozási ügylet természetéből nem foly, a feladó céljával ellenkezőleg, illetőleg a feladó beleegyezése nélkül alperesnek egyoldalú olyan ténykedése, mely felperesnek előnyére nem volt, tehát alperesnek a megtartásra semmi alapja nincs; ezen visszakövetelés ellenében alperes sem a keresk.

törv., sem az üzletszabályzattal nem védekezhet, mert miután az említett rendelkezések az érték be nem vallása esetén a kártérítés alapjául az átadás helyéni kereskedelmi értéket állapítják meg, — a szerződő feleknek szándékában nem állott, és az ügylet céljával ellenkező, előre nem látott visszfuvar költségeit az átadás helyén kereskedelmi értékben bele vonni nem lehet.

A 10—13. tételre vonatkozólag megjegyeztetik még, hogy azokkal alperest még az esetben sem lehetne terhelni, ha azok nem mint kártérítés, hanem mint költségek érvényesítették volna, mert miután a kártérítés békés útoni megtagadása után igényök bírói érvényesítésének biztosítása céljából jogukban állott az előleges bírói szemlét keresztül vinni, sőt ezt keresztül is vitték, az annak előtte meg-ejtett amugy sem hiteles szemlézés költségei merőben feleslegesen idéztetett elő.

Az előleges bírói szemle és a per összes költségeiben, alperest marasztalni kellett, mert mindkét fellépésére felpereseknek alperes szolgáltatott okot az által, hogy jóllehet saját szakértői sem zárták ki az esetet, hogy az árú megsemmisülésével a hiba a fuvarozót terheli, az előleges bírói szemlénél pedig a szakértők többsége a hibát kizáróan, alperesnek tudta fel, — mindamellert mit sem volt hajlandó kárpótolni, a minthogy a perben is ily irányban védekezett.

A maros-vásárhelyi kir. ítélőtábla következő ítéletet hozott:

A kir. jbróságnak idézett keletü és számú ítélete helyben hagyatik.

Indokok:

Téves az első bíróság ítélete indoklásának az az álláspontja, hogy habár bizonyítottnak tekinti, miszerint felperes károsulása az alperes vasúttársulatnak vagy embereinek vétkes gondatlanságából következett be, mégis a kárösszeg mennyiségét a megsérült küldemény után a keresk. törv. 429 §. 1. pontja alapján a

vasuti üzletszabályzat által az áru súlyának megfelelően meghatározott normál tételnek alapul vétele mellett itéli meg, mert vétkes gondatlanság esetében a keresk. törvénynek most felhívott szakasza végtételének intézkedése szerint a kártérítés iránti felelősség nem korlátozható a kárösszegnek az üzletszabályzat által felállított normál tétel szerint leendő meghatározására, hanem a kártérítési kötelezettség a keresk. törv. 399. §. végtétele szerint a keresk. törv. 272. §-ban megjelölt teljes kártérítésre terjed ki, a nélkül, hogy ezen fokozottabb kártérítési kötelezettség feltételezve lenne a gondatlanság nagyobb mérvétől.

E szerint, a mennyiben felperes bebizonyította volna azt, hogy az áruküldemény az alperes társulatnak vagy embereinek vétkes gondatlanságából eredő cselekménye következtében sérült meg, alperes társulat nem az első bíróság ítéletével a vasuti üzletszabály 68. §-a alapján meghatározott normál értékével szemben tartoznék felperest kártalanítani, hanem kártérítési kötelezettsége a keresk. törv. 272. §-a szerint a valóságos kárnak és az elmaradt haszonnak megtérítésére is kiterjedne.

A kir. ítéletábla azonban a bírói szemlénél kihallgatott szakértők véleménye alapján azt a következtetést, hogy a felperes által feladott láda tartalma a szállítás közben szükségképen a vasúttársulat embereinek vétkes gondatlanságára visszavezetendő cselekménye folytán sérült meg, el nem fogadhatja, mert a szakértőknek az az állításuk, hogy a láda a szállítás alatt elejtetett, vagy annak dacára, hogy az a fektetés tilalmával megjelölve volt, hátlapjára dobott pusztán feltevésen alapszik, nem zárja ki azt, hogy a sérülés egyéb oly okból is megtörténhetett, a mely nem vezethető vissza a vasuti alkalmazottaknak vétkes gondatlanságára. Alperes pedig a vétkes gondatlanság igazolásául csakis a szakértői

véleményre hivatkozott s egyéb bizonyítékot arra elő nem terjesztett. — Azt azonban a kir. ítéelő tábla is elfogadta, a felperesi és a bírósági szakértőknek véleménye alapján, hogy a felperes által feladott láda tartalmának megsérülése a szállítás közben egyedül az áru sajátos minőségéből, nevezetesen a ládában levő üveglap törékenysége, vagy pedig a hiányos csomagolás folytán nem állhatott elő. — A láda tartalmának hiányos csomagolása ugyanis felperes terhére bizonyítottan nem tekintethetik, mert hogy a fényképek megóvására szolgáló üveglapok ráhába foglalva voltak, s a ráma mind a négy szélének a láda lapjához leendő erősítése céljából srófok alkalmaztattak, bizonyítva van a szakértői szemle által, — s a szakértők vélemény különbsége a tekintetben, hogy a srófok elég mélyen lettek-e beillesztve az üveglap ráhába, nem bizhat döntő súlylyal azért, mert az alperes által tárgyalás rendén bemellékelt tényleírásról felvett jegyzőkönyv azt tanúsítja, hogy a ládának beltartalma Ruttkán, a hol a sérülés észre vétetett, a visszaküldés céljából újra csomagoltatott, — s e szerint a Kolozsvárra visszaküldött láda beltartalmának elhelyezése nem annak a feladás alkalmával volt eredeti állapota szerint lett megszemlélve. Az alperes által a tárgyalás rendén // alatt bemellékelt, Ruttkán, a hol a küldemény sérült volta észleltetett — felvett tényleírás a csomagolás helytelen módjára nézve bizonyítékul nem szolgálhat, mert az a vasúttársulat alkalmazottjai által — felperes értesítése nélkül, ennek távollétében — vétetett fel. De a láda beltartalmának elhelyezési módjától eltekintve a sérülés a ládában lévő üveg törékenységéből már azért sem eredhetett, mert a felperesi szakértőnek kétségbe nem vont felismerése szerint a ráhában elhelyezett üveg hat millimeternél vastagabb minőségű volt; e szerint ez nagyobb ellentállási képességgel bírván, helyesnek kellett elfogadni

a felperesi és a bírósági szakértőnek megegyező véleményét a tekintetben, hogy a ládának az arra irt figyelmeztetés mellett élére állítottan történt szállítása közben a szállítás rendes körülményeinek figyelemben vételével rendes kezelés mellett még az esetben sem törhetett el, ha az üveg ráamáját az alkalmazott srófok nem szorították is teljesen a láda lapjához.

Ennélfogva a felperes által feladott láda beltartalmának megsérülése folytán alperes társulat a kártérítés kötelezettsége alól nem mentesítheti magát a keresk. törv. 425. §-a és a vasúti üzletszabályzatok 67. §-a alapján az áruküldemény törékenységből eredő veszélynek felállítása által, hanem a keresk. törv. 398. §-a intézkedéséhez képest kártérítéssel tartozik. — Miután pedig az áru megsérüléseért alperes társulat kártérítési követelése nem vétkes gondatlanságból származik, a kártérítés mérve a keresk. törv. 429 §-a 1. pontjára tekintettel az üzletszabályzatok 68. §-a által megállapított normál tétel alapján az első bíróság ítélete indokolásában előterjesztett, felszámításhoz képest 45 frt 80 kr. tőkére és 8 frt 16 kr. visszafuvardíjra terjed ki, s a keresetben felszámított egyéb követelésével felperes az ítélet megfelelő indokolása szerint elutasítva helyesen lett. — Jóllehet, hogy felperes kereseti követelésének csakis egy része ítéltetett meg, az ítélet a mennyiben alperes az előleges bírói szemle és a perben felmerült összes költség megfizetésére köteleztetett, azért hagyatott helyben, mert alperes társulat felperesnek kártérítést egyáltalában nem ajánlott.

A m. kir. Curia ítél:

A másod bíróság ítéletének az a része, mely által felperesek keresetükkel 53 frt 96 kr. tőkét és ennek kamatát, továbbá 48 frt 55 kr. szemleköltséget meghaladó követelésükre nézve elutasítottak, helyben hagyatik. Egyéb részben mindkét alsóbb bírósági ítélet megváltoztatatik, s felperesek keresetükkel egészben elutasít-

nak. — A perköltség a felek közt kölcsönösen megszüntetetik.

Indokok:

A keresk. törv. 424. és 425. §§-ai értelmében a vaspálya kikötheti (4. pont), hogy oly áruknál, melyek saját szerű minőségüknél fogva a teljes vagy részbeni elpusztulás vagy károsulás, nevezetesen a törés stb. veszélyeinek vannak kitéve, azokért a károkért, melyek ezen veszélyekből eredhetnek, felelősséget nem vállal. Az utóbbi törvényszakasz utolsó előtti bekezdése értelmében pedig ha a jelen §-a szerint megengedett határozatok valamelyike kikötöttet, az ellenkezőnek igazolásáig az a vélelem is kikötöttnek tekintendő, hogy a bekövetkezett kár, a mennyiben az az el nem vállalt veszélyből eredhetett, valójában ezen veszély által okoztatott. — A vasúti üzletszabályzat 67. §-ának 1., 6. pontja tehát, mely a törvény által megengedett ilyen kikötést tartalmazza és a melyben felsorolt árúk közt az üveg is, mely különösen is fel van említve, a fenforgó esetben a 425. §. intézkedései mellett kétségtelenül irányadó. — Minthogy pedig a keresetben előadottak szerint felperesek károsodása az általuk vasútra feladott fényképek ráába foglalt üvegtábláinak eltöréséből eredt, a melyek a törés veszélyének kétségtelenül ki voltak téve; minthogy továbbá felperesek azt, hogy a kár nem azoknak ezen saját szerű minőségükből eredt, hanem a vaspálya személyzetének vétkessége által okoztatott, nem bizonyították (ami pedig az érintett vélelemmel szemben nekik állott kötelességükben), miután a felperesi és bírósági szakértő véleményét a másod bíróság által felhozott vonatkozó helyes indokoknál fogva a felperesek által állított vétkesség tekintetében a kir. curia sem fogadhatja el indokoltnak és ennél fogva helyesnek, annyival kevésbé, mert a K. K. és P. J. szakértőknek véleményével ellentétben is van, egyéb bizonyítékot pedig felperesek fel nem hoztak:

ehhez képest ezen ítélet rendelkező részében érintett értelemben intézkedni és a prdts 251. §-a alapján, figyelemmel a kérdés jogi megoldása körül felmerült eltérő törvényt magyarázatra, kölcsönösen megszüntetni kellett

(1891 jun. 12-én 1288. sz. a.)

Azou idő, mely alatt a rendelkezésre bocsátás joghatálylally eszközölhető, nem attól az időponttól számítandó, mikor a vevő a küldeményt a fuvarozótól tényleg átveszi, hanem azon időponttól, midőn a küldeménynek megérkeztéről a vevő értesítve lett.

A kassai kir. járásbíróóság:

Ha felperes leteszi a pótesküt arra: „hogy a szakértői szemle tárgyát képezett áru ugyanaz, a melyet alperes szállított felperes részére,“ — az esetben felperes keresetének hely adatik és felperesnek az A. alatti számlában jelzett árúkra nézve kötött jogügylettől való elállása törvényesnek kimondatik s alperes köteleztetik a felperes részére küldött árút 8 nap alatt visszavenni s illetve a felett rendelkezni, mert különben felperes jogosítva lesz azt alperes veszélyére és költségére közraktárba, vagy magánszemélynél letenni és köteles lesz alperes felpereinek 8 nap alatt, végrehajtás terhe mellett 29 frt 82 kr. perköltséget megfizetni.

Tartozik felperes ezen ítélet jogerőre emelkedésétől számított 3 nap alatt a pótesküre jelentkezni s azt a kitűzendő határnapon valósággal letenni, mert ellenkező esetben keresetével elutasítatik és köteles lesz alperesnek 16 frt 02 kr. perköltséget 8 nap alatt végrehajtás terhe alatt kifizetni.

Indokok:

Az alkalmazott szakértők egyhangúlag kimondták, hogy a szemle tárgyát képezett áru nemcsak a mustrának meg nem felel, de még csak nem is közepes minőségű, sőt majdnem használhatatlan. Ha tehát a szemle tárgyát képező áru ugyanazonos az alperes által szállit-

tottal, az esetben jogosan és törvényesen bocsáthatta a felperes az árút az alperes rendelkezésére, illetve az ügylettől elállhatott, s miután alperes az ügyletbe ragaszkodott, felperes követelni jogosult, hogy a jogügylettől való elállás törvényessége bíróilag is kimondassék.

Feltétlenül marasztalható alperes nem volt, mert a kihallgatott tanúk felperessel szolgálati viszonyban állván, aggályosak s vallomásuk legfeljebb részbizonyítéknak volt vehető.

A rendelkezésre bocsátást igazolja a D. alatti levél, hogy pedig az kellő időben történt, kitetszik a D. alatti levél tartalmának és az A. alatti faktura keletének összevetéséből, de kitűnik az különösen az E. és F. alatti postaigazgatósági bizonylatokból.

A budapesti kir. ítélő tábla:

Az első bíróság ítéletének megváltoztatásával felperest keresetével feltétlenül elutasítja és kötelezi, hogy alperesnek 16 frt 12 kr. perbeli, és 5 frt 30 kr. felebbezési költséget 8 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizessen meg.

Indokok:

A K. T. 346. §-a szerint vevő a más helyről küldött árút, a mennyiben az a rendes üzleti kezelés szerint lehetséges, az átvétel után haladéktalanul megvizsgálni, s ha az áru a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, e körülményről az eladót azonnal értesíteni tartozik, különben ha csak az árúnak rejtett hiányai nincsenek, az áru nem kifogásoltnak tekintetik, — felperes annak kimondását kérte, hogy a K. T. 348. §-a alapján, a mennyiben az alperes által részére küldött áru a kikötött kellékeknek meg nem felel meg, alperes tartozik a felek közt az A. alatti számlában érintett árúkra vonatkozólag létrejött vételügyletet megszüntetnek tekinteni és az árúkkal rendelkezni lényegileg, hogy felperesnek a szerződéstől való elállása ítéletileg törvény-

szerünek mondassék ki. A K. T. 348. §-a szerint vevőnek joga van ugyan olyan esetben, ha az árú a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, a szerződéstől elállani, de e mellett a K. T. már fentebb is felhívott 346. §-ának rendelkezésére való tekintettel csak úgy lehet joga, ha az árú minősége elleni kifogását eladóval törvényszerűen közölte és azt szintén ily módon eladónak rendelkezésére bocsátotta; felperes azonban alperes kifogásával szemben azt, hogy az árú hiányairól alperest törvényes időben értesítette és az árút rendelkezésére bocsátotta volna, nem bizonyította, sőt hogy az erre vonatkozó értesítéssel elkésett, és így az árú nem kifogásoltnak tekintendő, saját előadása illetve bizonyítékai szerint, nyilvánvaló ugyanis az E. és F. alatti csatolmányok és felperes beismerése által is bizonyítva van, hogy felperes a kereseti árúnak megérkezéséről 1888. évi jun. 14-ik napján a postahivatal által értesítve lett; beismerte továbbá, de a dolog természetéből is folyik, hogy az árút következő napon átvehette, sőt beismerte, hogy tényleg át is vette, végre beismerte, hogy alperest az árú hiányáról csakis 1888. évi jun. 18-ik napján értesítette; minthogy azonban felperes még csak nem is állította, hogy az árú az átvétel napján haladéktalanul megvizsgálható és ekként alperes a hiányokról azonnal értesíthető nem volt, a csak jun. 18-án, tehát csak negyed napon történt értesítés a K. T. 346. §-a rendelkezése mellett elkésetten történt, de elkésetten történt az a jelen esetben irányadó A. alatti számla tartalmánál fogva is, mert ezen számla szerint felperes az értesítést az átvételtől számított 3 nap alatt tartozott megtenni, és mert e tekintetben mit sem változtat az, hogy a harmadik nap ünnepra esett, mert ezen körülménynél fogva, ha ezt maga részéről akadálynak tekintette, tartozott volna az értesítést az előző napon megtenni, minthogy a törvény szerint meg-

állapított időn túl alperes által engedett határidő szorosán magyarázandó lévén, az ily határidő kiterjesztésének helye sem lehet, de a K. T. 330. §-ára való tekintettel helye különben sem lehet, a felhóztak szerint felperes az árút törvényes, illetve engedett idő alatt nem kifogásolván, a szerződéstől való elálláshoz a kereseti alapon joga nincs, miért is felperest az első bíróság ítéletének megváltoztatásával keresetével elutasítani, és mint pervesztést a törv. rendts. 251. §-a alapján az okozott per- és felebbezési költségeknek megfizetésére kötelezni kellett.

A m. kir. Curia :

A másodbíróság ítélete helyben hagyatik a benne foglalt indokoknál fogva és azért:

mert azon idő, mely alatt a rendelkezésre bocsátás joghatálylallyal eszközölhető, nem attól az időponttól számítandó, mikor vevő a küldeményt a fuvarozótól tényleg átveszi, hanem a keresk. törv. 345. §-a értelmében, de a dolog természetéhez képest is azon időponttól, midőn a küldeménynek megérkeztéről vevő értesítve lett, s így azon helyzetbe jutott, hogy az árúval rendelkezessék, s mert ezeknél fogva, és miután az E. és F. alattiak szerint felperes még 1888. évi jun. 14-én értesítettett a küldeménynek megérkeztéről, a fenforgó esetben a mondott időpont ezen naptól számítandó, s így a rendelkezésre bocsátás ugyanazon év és hó 18-án elkésetten történt.

(1891. jul. 2-án 1754/v. sz. a.)

A vételi szerződésben előforduló ezen kifejezés „az eladó választásában“ felfüggesztő feltételt képez és a vevő jogosítva van ajánlatát visszavonni.

A budapesti V. ker. kir. bíróság mint keresk. bíróság :

Alperes tartozik felperesnek a le szállított 17 frt kereseti tőkét, annak 1888. nov. 13-ról számítandó 6% kamatait és a

felperes által előlegezett 15 frt szakértői díjjal együtt 45 frt perköltséget 8 nap és végrehajtás terhe alatt megfizetni.

Indokok:

Alperes a per folyamán beismerte a kereseti számlabeli áruk megrendelését, de azt vitatta, hogy ezen megrendelés csupán feltételes volt, miután a 2/ alatti megrendelési jegy tartalmában foglalt ezen kitéttel: „in der Wahl der Herren M. H. et Comp.“ határozottan kifejezést nyert a felek illetőleg alperes és a megrendelést elfogadó felperesi utazó közti azon megállapodás, mely szerint az alperes által tett vételi ajánlat elfogadása a felperesi cég jóváhagyásától tétetett függővé. Mint-hogy pedig alperes az ajánlatot még a megrendelés napján, tehát oly időben, midőn az még a felperesi cég tudomására nem juthatott, távirati uton visszavonta, az ajánlat a keresk. törv. 316. §-a értelmében hatályát veszítette és illetőleg alperes és felperes közt a vételi ügylet létre nem jött. Ezen alperesi állítások azonban részben felperes által megcáfoltattak, részben pedig az alperes részéről azokból levont következtetés a bíróság által elfogadhatónak nem találtatott — Felperes ugyanis azt vitatta, hogy alperes a megrendelést a nála személyesen megjelent H. A.-nál, a felperesi cég egyik beltagjánál eszközölte, s erre nézve a tagadó alperest főesküvel kínálta meg. Miután pedig alperes ezen főesküre nem nyilatkozott, a fenti felperesi állítás bebizonyítottak volt tekintendő, a miből kifolyólag azután kétségtelen, hogy magának a felperesi cég tagjának tett alperesi ajánlat elfogadása által a vételi ügylet azonnal perfectté lett, annak tehát egyoldalú visszavonására alperes jogosítva nem volt és pedig annál kevésbbé, mert a 2/ alatti megrendelő jegyben foglalt azon kitétel, hogy: „in der Wahl der Herren M. H. et Comp.“ a bíróságnak a szakértők többségével azonos értelmezése szerint nem az alperesileg vitatott megállapodásra, hanem

azon felperesi jog fentartásra vonatkozik, hogy felperes alperesnek a megrendelt fajú és árú borból tetszés szerinti minőséget küldhet. — A most előadottak szerint tehát felperes akkor, midőn a kereseti borárút alperes címére a vasutra feladta, kötelezettségének eleget tett, s ha alperes az átvételben késedelmezett, a mi miatt a vasút a bort elárvereztetni vélt kénytelen, az ebből származó kárért felperesnek a keresk. törv. 351. §-a értelmében feltétlenül felelős. Mindezeknél fogva alperest az általa mennyiségileg tagadásba nem vett kárösszegben, és mint pervesztést a prdts 251. §-a alapján a perköltség megfizetésében is marasztalni kellett.

A budapesti kir. ítélőtábla:

Az első bíróság ítéletét megváltoztatja, felperes keresetével elutasítja és kötelezi, hogy alperesnek 23 frt 65 kr. perbeli és 4 frt 30 kr. felebbezési költséget 8 nap és végrehajtás terhe alatt megfizessen.

Indokok:

Alperes beismerte ugyan azt, hogy a kereseti árút felperes utazójánál megrendelte oly feltétel mellett, hogy a vétel megkötése felperes cég jóváhagyásától függött; de tagadta azt, hogy az árút feltétlenül megrendelte és átvette, és így felperes tartozott bizonyítani azt, hogy a megrendelés feltétlen volt. Ezt azonban nem bizonyította, sőt a 2/ alatti okiratból, melynek valóságát felperes nem vonta kétségbe, kitűnik, hogy felperes utazója alperestől a megrendelést elfogadván az eladást felperes cég választásához kötötte, mely kifejezésének felperes azt az értelmet tulajdonítja, miszerint ő jogosítva volt a szállítást tetszése szerint eszközölni. Ebben az értelemben véve azt a kifejezést, az felperesre nézve az elalás jogát foglalná magában, minthogy azonban a szakértők véleménye szerint az a kifejezés teljesen szokatlan és határozatlan, annak felbontó feltétel jelentést

tulajdonítani nem lehet, hanem alperes beismerése alapján felfüggesztő feltétel gyanánt kell azt elfogadni. E szerint azonban alperes az 1875. évi XXXVII. t. c. 315. §-a értelmében, a felperes cég elfogadásától függővé tett feltétellel csakis vételi ajánlatot tett, melyet a 316. §. szerint jogosítva volt visszavonni, mielőtt az a felperes tudomására jutott, minthogy pedig felperes nem vonta kétségbe azt, hogy az ajánlat visszavonásáról őt alperes előbb értesítette; mintsem utazója útján az ajánlat tudomására jutott: ennél fogva alperes ajánlata nem történtek tekintendő, és így alperes a meg nem rendeltnek tekintendő árut átvenni, s annak árát megfizetni nem tartozott. Nem változtat ezen körülmény semmit, hogy a 2% alatti kiállító utazó, felperes cég tagja vagy ügynöke volt-e? mert a felfüggesztő feltétel kikötése mellett a vétel feltétlenül létrejöttek akkor sem tekintendő, ha azt felperes cégnek egyik tagja kötötte, és így az esküt arra a körülményre nézve, hogy alperes a kereseti árúkat H. A.-tól rendelte meg, habár ezt az alperes felperesnek visszakinálta, továbbá arra a körülményre nézve, hogy alperes a kereseti árúkat 64 frt 98 krban meg nem rendelte, habár azt alperes elfogadta, az 1868. évi LIV. t. c. 221. §-a értelmében alkalmazásba venni nem lehetett. Felperes teljesen peresztes lévén, az 1868. LIV. t. c. 251. §-a értelmében a perköltség fizetésére kötelezendő volt.

A m. kir. Curia:

A másodbíróság ítélete helybenhagyatik.

Indokok:

A felperestől származó 2% alatti okiratban foglalt határozatlan és homályos azon kifejezés: „ich verkaufe Ihnen in der Wahl der Herren M. H. u. Comp.“, melynek értelmére nézve a kihallgatott szakértők sem tudtak tisztába jönni, mindenestre türi az alperes által vitatott azon értelmezést is, mely szerint az, a szerző-

dés létre jötte tekintetében felfüggesztő feltételt képez.

Miután pedig a valamely okiratban előforduló homályos, s ennél fogva értelmezést igénylő kifejezés az ellen magyarázandó, ki a homályos kifejezést használta, miután az okirat jelzett szövegéhez képest alperes lehetett azon nézetben, miszerint a szerződés csak akkor és az által jő létre, ha és a mikor felperes cég azt kifejezetten magáévá teszi, s miután ennél fogva alperes jogosítva volt, a mondotakhoz képest csupán ajánlat hatályával bíró, itt kérdésben forgó megrendelést a keresk. törv. 316. §-ban meghatározott idő alatt visszavonni: ezen, és a másod bíróság által kifejtett egyéb indokoknál fogva felperest, ki követelését oly szerződésre alapítja, mely létre jöttek nem tekinthető, keresetével elutasítani, és mint peresztes felet a prts. 251. §-a értelmében a perköltségben elmarasztalni kellett.

(1891. jun. 11-én 1629/v. 890. sz. a.)

Azonnali (prompt) teljesítésnek közlelbi záros határidő- vagy fix határnap megjelölése nélkül való kikötése fix ügyletet nem képez.

A komáromi kir. bíróság mint kereskedelmi bíróság:

Alperes köteleztetik felperesnek 79 frt 74 kr. tőkét, ennek 1889. jun. 10-tól számított 6% kamatokat és 36 frt perköltséget 8 nap és különbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni.

Indokok:

Alperes beismerte, hogy ő felperes utazójánál a keresetben említett árúkat megrendelte, és hogy ezen árúkat felperes P. testvérek céghez küldje; felperes ezen alperesi beismerés mellett az árúk megrendelését igazoló F. alatti levéllel igazolja, miszerint a megrendelést mártius hóban vette, az árúkat pedig a C. alatti vevény szerint ugyanazon hó 11-én elküldötte. Alperesnek azon véde-

kezése, hogy ő a megrendelést „fix» határidőhöz kötötte, az általa e részben hivatkozott tanuk által nem igazoltatván, azon körülmény pedig, hogy az árúkat azért nem vette át, mert azok az állítólagos határidőre meg nem érkeztek, az általa irt D. alatti levéllel cáfoltatik meg. A kir. ítélőtáblának 7033/890. számú határozatával elrendelt és megtartott szakértői azon szemle, hogy az E. alatti számlában felsorolt árúkra vonatkozó oly megrendelésnél, hogy az árúk „prompt» szállításának, ha a megrendelés febr. 20-ka körül történt, a márt. hó 10-ik napján teljesített szállítás kereskedelmi szokás szerint pontos és szerződészerű időben történt szállításnak tekintetik-e? A szakértők véleménye szerint csak akkor nem tekinthető szerződészerű szállításnak és pontosnak, ha a megrendelés „prompt» szállítás kikötése mellett történt volna. Alperes állítván azt, hogy a megrendelés „prompt» kikötése mellett történt, a mely állításának igazolására tanukra hivatkozván, de ezek ezen feltételt nem igazolták, de alperes ezen állítása ellen szól az F. alatti levél is, mely a megrendelést tartalmazza, a hol az árúknak „prompt» időre történt megrendeléséről megemlítés sem tétetik. Ezek szerint felperest a szerződés megszegőjének tekinteni nem lehetvén, mert az azonnali teljesítésnek közelebbi záros határidő kitűzése vagy fix határnap megjelölése nélkül való kikötése fix ügylet megállapítására magábanvéve elégtelen. Az alperes által felperes utazójának személyében kínált esküt alperesnek a megrendelésre vonatkozó beismerése mellett, és hogy a „prompt» megrendelést még valószínűvé sem tette, alkalmazni nem lehetett.

A budapesti kir. ítélőtábla:

Az első bíróság ítéletét megváltoztatja, felperest keresetével elutasítja és kötelezi, hogy alperesnek 31 frt perbeli és 17 frt 30 kr. felebbezési költséget 8 nap alatt végrehajtás terhével fizessen.

Okok:

Alperes az E. alatti számlában jelzett árúk megrendelését azzal a korlátozással ismerte be, hogy az árúkat 1889. február elején, illetőleg az 5444/890. szám alatti felebbezésben módosított előadása szerint 1889. febr. 15-ike és 20-ika közötti időben azonnali (prompt) szállítás kikötésével rendelte meg. E korlátolt beismeréssel szemben, melyet felperesnek a prdts 163. §-a értelmében egész tartalma szerint kell elfogadnia, ha bizonyítékul akarja használni, a prdts 152. §-ához képest felperest terhelte annak bizonyítása, hogy a megrendelés akkor és akként történt, a mint ő állítja, azaz hogy alperes a megrendelést 1889. márc. elején s az azonnali szállítás kikötése nélkül tette, felperes azonban ezt nem bizonyította, mert abból, hogy felperes utazója az F. alatti levél szerint alperes megrendelését csak 1889. márc. elején közölte felperessel, s az azonnali szállítás kikötéséről abban említést nem tett, nem következik, hogy alperes a megrendelést az utazónál csak az nap s a szállítási határidőre vonatkozó kikötés nélkül tette; a D. alatti levelező lap pedig, melylyel alperes 1889. márc. 10-én az ügylettől való elállását kijelenti, felperes állítása mellett szintén semmit sem bizonyít. Habár tovább a bizonyításra nem kötelezett alperes a 278/890. sz. tárgy. jkönyv szerint felperest azon körülmény tekintetében, hogy az árú „prompt» szállítás kikötésével rendeltetett meg, főesküvel kínálta meg, e főeskü sem volt alkalmazható, mert alperes a 8826/89. sz. tárgy. jzökönyvben a bizonyítási kötelezettség ellen tiltakozván, a főeskü olyannak tekintendő, melyet alperes csak szükség esetére s a bizonyítási kötelezettség elvállalása nélkül kínált; s mert felperes, kit a bizonyítás kötelezettsége terhelt, ezen bizonyíték alkalmazását a 278/90. sz. tárgy. jkönyv szerint ellenezte. E szerint alperes azon előadása volt valónak tartandó, hogy az árúkat 1889. febr. 15. és

20-ika közötti időben „prompt” szállítás kikötésével rendelte meg, mely kikötést a meghallgatott szakértők egybehangzó nyilatkozata szerint a kereskedelmi forgalomban azon általánosan elfogadott értelemmel bír, hogy az árúk azonnal, de legkésőbb 8 nap alatt szállítandók. — E szállítási határidő a keresk. törv. 355. §-ának megfelelő záros határidőnek nem tekinthető ugyan; minthogy azonban a vevő a keresk. törv. 353. §-a értelmében nem záros határidőre kötött vételnél is jogosítva van az ügylettől elállani, ha az eladó az árú átadásával késik; s minthogy felperes, bár a teljesítési határidő rá nézve a szakértők véleménye szerint 1889. febr. 28-án lejárt, a szerződést 1889 márc. 10-ig sem teljesítette: alperes jogosítva volt az ügylettől elállani, mint ez e napon kelt és póstára adott D. a. levelezőlappal meg is tett. — Alaptalanul hivatkozik felperes ezzel szemben a K. T. 354. §-ára, mert az értesítési kötelezettségnek alperes a D. alattival megfelelt, s abból, hogy elállását nem a késedelem beálltával (azonnal) márc. 1-én, hanem csak március 10-én jelentette ki, csak az következik, hogy felperes márc. 10-ig még teljesíthette volna a szerződést; s miért alperes, ki felperesnek az utólagos teljesítésre márc. 1-től 10-ig elengedő időt engedett arra, hogy még több haladékot engedjen, kötelezve nem volt. De különben is a K. T. 384. §-a értelmében a vétlen fél késedelmes félnek az utólagos teljesítésre csak annyiban tartozik kellő időt engedni, a mennyiben azt az ügylet természete megengedi, de különösen a mennyiben az utólagos teljesítés elfogadása saját hátrányával nem jár; minthogy pedig a felforgó esetben alperes a D. a. levelezőlappal nem kifogásolt tartalma szerint elállása idejében áruszükségletét már másutt fedezte volt, az elkésett s rá nézve feleslegessé vált árúküldeményt elfogadni nem tartozott. Nem változtat ezen az a körülmény sem, hogy felperes a D. a. levelező-

lapot állítólag csak 1889. márc. 11-én délután vette kezébe, miután ez napon délelőtt az árúkat már elküldötte volt, mert az elállás már a D. alattinak elküldésével, mely a postabélyeg tanúságaként 1889. márc. 10-én történt, ki volt jelentve, a másnap megkísérelt teljesítést, tehát mint elkésett alperes joggal utasíthatta vissza; nem menti végül felperes késedelmét az a körülmény sem, hogy utazója őt alperes megrendeléséről állítólag csak 1889. márc. elején értesítette, mert megbízottja mulasztásának káros következményeit önmaga tartozik viselni. Ezek szerint felperest az első bírósági ítélet megváltoztatása mellett keresetével elutasítani s a prdts 251. §-a alapján a perbeli s a kétszeri felebbezés által okozott költségnek megfizetésére kötelezni kellett.

A m. kir. Curia:

A másodbíróóság ítéletének megváltoztatásával az első fokú bíróság ítélete hagyatik helyben, és alperes köteleztetik, hogy felperesnek az első fokú bíróság ítéletében kitett marasztalási tőkeösszeget és járulékein felül ugyancsak 8 nap alatt végrehajtás terhe mellett 8 frt 15 kr. felebbezési költséget fizessen.

Indokok:

Alperes védelmül egyedül azt hozza fel, hogy bár az E. a. csatolt részletes számlában felsorolt árúkat megrendelte s azok felperes által részére el is küldettek, a vételár megfizetésére még sem kötelezhető, mert felperes az árúknak kikötött azonnali (prompt) szállításában késedelmesen járt el, és e miatt ő (alperes) a keresk. törv. 355. §-a alapján a szerződéstől elállott. — A keresk. törv. 327. §-a értelmében, ha a kötelezettség teljesítési ideje a szerződésben meg nem állapított, a mennyiben az ügylet természete vagy kereskedelmi szokás mást nem kíván, a teljesítés bár mikor követelhető és eszközölhető. Figyelemmel eme jogszabályra, továbbá arra, hogy a keresetben érintett és a keresk. törv. 336. §-a értel-

mében létrejött s az árúk átadásával az eladó részéről foganatosított vételügylet valóságát alperes beismeri, alperes tartozik bizonyítani felperes tagadásával szemben mint kifogást azt: hogy az azonnali szállítás szerződésileg megállapított. E kifogás bizonyítása ép úgy terheli a vevőt az eladóval szemben, a mint a K. T. 345. §-ának ugyancsak általános szabályával szemben szintén a vevő köteles bizonyítani, hogy az átvétel szerződésileg nem azonnal, hanem valamely későbbi időpontban eszközöndő, vagy hogy a vételár nem az átvételkor, hanem utóbb fizetendő, vagyis hogy a követelés időelőtti. — Ezekhez képest alperes csak az őt terhelő bizonyítási kötelezettségnek tett eleget, midőn felperes utazója személyében a kérdéses kikötés tekintetében főesküvel kínálta meg, melyet felperes szükség esetére elfogadott. — Ez a főeskü azonban nem ítélet és illetőleg annak le- vagy le nem tételétől a per kimenetele függővé nem tehető azért, mert ha bizonyítottnak vétetik is, hogy az azonnali szállítás csakugyan kikötöttet, alperes a vételárat ebben a feltett esetben is köteles megfizetni. — Az azonnali (prompt) teljesítésnek közelebbi záros határidő kitűzése vagy fix határnap megjelölése nélkül való kikötése ugyanis fix ügylet (K. T. 355. §.) megállapítására magában véve elégtelen, minthogy fix ügylet csak úgy létesül, ha a felek határozottan nyilvánított vagy az ügylet természetéből vagy körülményeiből kitetsző szándéka szerint a szerződés oly lényeges feltételét képezi, hogy az ügyletnek nem a kitűzött, bizonyos időn belül teljesítése által az ügylet érvényességét veszti. A fennforgó esetben tehát a K. T. 355. §-ának intézkedései nem lévén alkalmazhatók, a 354. §-ához képest alperesnek, ki felperes késedelme folytán a 353. §. rendelkezéséhez képest a szerződéstől elállhatott, köteleességében állott elállásáról azonnal értesíteni s a mennyiben felperes időközben a szerző-

dést nem teljesítette volna, neki az utólagos teljesítésre kellő időt engedni; de felperes a szerződést a maga részéről, alperes által kétségbe nem vontan már előbb teljesítette, semhogy alperesnek előállási szándékáról értesült, azt pedig alperes maga sem állította, pedig felperes álláspontjával szemben bizonyítani lett volna köteles, hogy az E. alatti számlában felsorolt árucikkekre nézve létrejött vételügylet természete az elkésetten történt vagy az utólagos teljesítést meg nem engedte.

Ezek szerint a másodbíróság ítéletének megváltoztatásával az első fokú bíróság ítéletét az itt felhozott indokok, — a perköltség tekintetében pedig az abban foglalt megfelelő indok alapján kellett helyben hagyni.

(1891. jul. hó 8-án 811/v. sz. a.)

Ha valamely váltókövetelés a per megindítása időpontjában még le nem járt, de a per folyama alatt lejár, időelőttiség indokából a kereset el nem utasítható.

A miskolci kir. törvényszék:

M. J. cég felperesnek, T. György alperes elleni 200 ft s jár. iránti váltóperében az 1889. évi ápr. 15-én 3,404. sz. a. hozott sommás végzés hatályon kívül helyezésével felperest keresetével elutasítja.

Indokok:

A beperesített váltónak a kifogásokban említett váltóval azonossága kitűnik: 1. N. Sándor tanu vallomásából: 2. abból, mert alperes tagadván, mintha a kifogásolt váltón kívül felperesnek más váltót is adott volna, ennek ellenkezőjét felperes nem bizonyította, tehát alperes ide vonatkozó állítását hallgatag beismerte és 3. felperesnek 5% és 7% alatti leveleiből s jelesül abból, mert nem is állította felperes, annál kevésbé bizonyította, mintha az ezen levelekben említett váltó a beperesítettől különböző más váltó lenné.

Felperesnek azon kijelentése, hogy alperesnek a rögtörő el nem fogadását jogosultnak el nem ismerte, megcáfoltatik az 5% alatti

saját levelével, a melyben tudomásul veszi azt, miszerint alperesnek a gépre többé szüksége nincs s a mely levelében a rögtörő készítésének beszüntetését is említi: továbbá azon cselekménye által, mely szerint a rögtörőt a f.-abonyi vasuti állomásról maga felperes hozatta vissza s illetve visszavette.

Felperesnek azon állítása, mintha alperes a C. szerint szállított gép el nem fogadása miatt szerződésszegővé vált volna, s hogy már ezen okból sem élhetne az át nem vételből eredő váltókifogással; szintén megcáfoltatik felperesnek 6% alatti levelével, mert ezen level szerint épen maga felperesnek a szerződésszegése válik nyilvánvalóvá, a mennyiben beismeri, hogy a rögtörőt a kellő időre nem képes szállítani s ezért alperestől elnézést is kér, s a mennyiben felperes a gépet ezen levelből is kitetszőleg a taskonyi állomásra tartozván szállítani, azt a C. alatti szerint mégis a f.-abonyi állomásra küldte.

Minthogy pedig P. Mihály és N. Sándor érdektelen tanuk hit alatti vallomása szerint alperes csak az esetre tartozott fizetni felperesnek, ha a kialakult értékkel együtt a rögtörőt is megkapja, s minthogy alperes a rögtörőt felperestől a szerződés alapján, részint felperesnek a szállításból elállása, részint pedig ugyanannak a szerződés teljesítése körül tanúsított pontatlansága miatt tényleg meg nem kapta, alperesnek pedig azon tényét, hogy a C. alattival a kikötött időn túl nem is a szerződésileg kikötött helyre, tehát a szerződés keretén kívül szállított gépet elfogadni vonatkozott, szerződésszegésnek minősíteni nem lehet és pedig annál kevésbé, mivel a C. szerinti szállítmány el nem fogadásának jogosultságát maga felperes is saját tényével elismerte;

ennélfogva a kereseti 200 frt váltóösszeg megfizetésének sem lévén váltójogi alapja, a fenti sommás végzést hatályon kívül helyezni s felperest keresetével elutasítani kellett stb.

A budapesti kir. ítélő tábla:

Az elsőbíróság ítéletét oly értelemben, hogy felperes keresetével, mint időelőttivel utasítatik el, helybenhagyja.

Mert alperesnek az a kifogása, hogy ő a kereseti váltót felperesnek a köztük létrejött csereügylet értelmében felperes által szállítandó gépek értéktöbblete fejében, felperesnek tőle járó és 1889. oct. 1-én esedékes 200 frt fedezéséül adta át, és hogy ennélfogva felperes a váltó lejárata 1888. dec. 1-ére megállapodás ellenére töltötte ki, bizonyítva van a felperestől származó valódiság tekintetében nem kifogásolt 5. és 7% alatti levéllel, melyek elsejében felperes kijelenti, hogy a csereügylet tárgyát képező rögtörőért alperes váltójából levonást nem enged. Másodikában pedig a létrejött ügyletre és a kapott váltóra hivatkozva, beismeri, hogy a határidő 1889. octóberben volt szerződésileg kitéve, továbbá azzal, hogy felperes nem is állította, hogy alperestől több váltó lett volna birtokában és hogy az 5. és 7. alatti levélben említettek a keresetítől különböző más váltók voltak; végül O. Mihály és N. Sándor kihallgatott alperesi tanuknak azzal az egybehangzó vallomásával, hogy a csereügylet létrejöttkor megállapított, hogy alperes a felperes meghatalmazottjának átadott váltót 1889. évi oct. 1-én köteles kifizetni.

Mert e szerint a váltóügylet alapját képező csereszerződésben a kereseti váltóval fedezett 200 frtnak lejáratát idejéül 1889. szept. 1-je lévén megállapítva, felperes a szerződésellenesen 1888. dec. 1-ére eső lejáratával kitöltött váltót 1889. apr. 3-án beperesíteni és a 200 frtot követelni még semmiesetre sem volt jogosítva.

Mert a m. kir. Curiának a perek minden nemére és így a váltóperekre is kiterjedő 32. sz. döntvénye, mely szerint a per folyama alatt az elsőbíróság ítéletének meghozataláig lejárt követelés megítélésére nem szolgálhat akadályul az, hogy a kereset idő előtt indított meg, a fennforgó esetben azért nem alkalmazható, mivel a per a tárgyalás és bizonyítás befejezte után 1889. jun. 29-én, tehát még a kikötött lejárta előtt terjesztett ítélet alá és így a kereseti követelés az elsőbírósági ítélet hozatalát megelőző peres eljárás befejezéséig, mint a fent érintett számú döntvény

helyes értelme szerint irányúl szolgálható időpontig le nem járt, és mert ezek szerint felperes keresete idő előtt lévén megindítva, azzal ő alperes többi kifogásainak bírálata nélkül elutasítandó volt, stb.

A m. kir. Cnria :

Tekintve, hogy a kereseti váltón alapuló követelés a jelen per folyama alatt, még az elsőbíróági ítélet hozatala előtt lejárt:

s tekintve, hogy ennél fogva az a körülmény, hogy a kereset a megállapított lejárt előtt adatott be, a jelen pernek érdemleges elbírálását a 12. számú curiai döntvény határozott rendelkezése szerint, mely — a mint ezt a másodbíróság is helyesen kiemelte — a váltóperekben is alkalmazandó, nem akadályozza :

a másodbíróági ítélet megváltoztatik, a jelen per az időelőttiségi kifogás mellőzésével érdemlegesen elbírálандónak kimondatik, ennek folytán a kassai kir. ítélő tábla az elsőbíróság ítéletének érdemleges felülvizsgálására utasítatik.

(1891. szept. 1. 22/891.)

II. Külföldi bíróságok.

Egy idegen, ha nem lakik is Franciaországban, francia törvényszék elé idézethetik egy kötelezvény tekintetében, a melyet franciával, Franciaországban vagy ezenkívül kötött.

A bordeauxi főtörvényszék Reggio és Belhomme cégnek Morinaud elleni ügyében a következő ítéletet hozta: Tekintve, hogy a polgári törvénykönyv 14. szakasza értelmében az idegen, ha nem lakik is Franciaországban, megidézhető egy francia törvényszék elé olyan szerződések teljesítése érdekében, a melyek akár Franciaországban, akár idegen országban lakó franciával kötettek; — Tekintve, hogy a cikkely azonfölül nem határoz meg semmi külön illetékességi szabályt, a mi ez ügyben ellenvéleményre szolgálna alapul, és így a jogtudománynak magának kellett, a törvény hallgatóságos magatartásában hozzá tenni azt, a mi a jog főalapelveiből erre nézve megállapítható volt; — Hogy személyes ügyben, tehát ha az idegennek a maga nemzetisége területén sem otthona, sem tartózkodási helye nincs, a felperes pörével csak a saját lakhelyén illetékes bírósághoz fordul és fordulhat; — Tekintve másrésről, hogy kereskedelmi ügyben, az illetékesség megállapítása,

a keres. törv. 420. cikke alapján könnyen és nyíltan eszközölhető, a mennyiben francia és idegen között létező per olybá tekintetik, mintha az két francia között léteznék; — Tekintve, hogy Reggio és Belhomme smyrnai kereskedőknek, a bordeauxi piacon Chappar úr volt képviselőjük, hogy az a tényállás ez utóbbi és a smyrnai ház között váltott okmányok által meg van állapítva és egyébként a felelbező által elismertett minden ügyiratban, a mely a per folyamán váltott, de főleg az ezen törvényszék elterjesztett kérvényükben; — Tekintve, hogy ez a körülmény megállapítható egy 1889. nov. hó 16-án kelt számlából is, a mely szerint Chappar Reggio és Belhomme számlájára adott el özvegy Morinaud asszonynak 100 zsák chernéi, és 200 zsák thyrail mazsolát, a szerződésben meghatározott áron; — Tekintve azonkívül, hogy kétséget nem szenvedő bizonyossággal megállapítható, hogy a végleges megállapodás Bordeauxban történt, a hol az árúk egyúttal szállítottak; — Tekintve, hogy a mondott város kereskedelmi törvényszéke, az árúk szállítására felhozott nehézségekből megokolt alaposzággal következtette, hogy az a két föltétel, a melytől a 420. cikkely a kompetencia megállapítását függővé teszi, valóságban egyesítve megvannak; — Tekintve, hogy a fellebbezők által felhozott indokok nem képesek, a konstataált ígéretnek létezését más által megállapítani, mint csupán a képviselőjük által alájegyzett számlát által és egy telegramm, a melyet 1889. nov. 29-én küldöttek Chapparnak kifogásuk ellenére azt mondja, hogy iparkodjék t. i. Chappar a kapott rendelést föntartani, a melyet ők viszont iparkodni fognak végrehajtani; — Tekintve, hogy Reggio és Belhomme egyszerűen csak azt állítják, hogy ők nem szerződhetek Morinaud asszonynyal jogérvényesen, mert Chappar félreértette a neki küldött utasításokat és átlépte azt a kiszabott kört, a melyre a megbízást kapta Tekintve, hogy az a védekezési rendszer legkevésbé sincs befolyással az eladás tényére és érvényességére; — Tekintve, hogy ezen érvek megmérlegelése hozzáfűződik magának a pörnek alapjához és kétségbevonhatatlan, hogy a törvényszék azokat helyesen fogta fel;

Ezen indokok alapján, — megerősítetik a bordeauxi kereskedelmi törvényszéknek múlt évi jul. 30-án hozott ítélete, a melyben elvetette a felelbezőt, megerősítvén az illetékességet.

BIZTOSÍTÁSI SZEMLE.

A biztosítási ügynökök jogi állása.

Irta: Dr. RÓTH PÁL.

Folyóiratunk augusztusi számában jeleztük, hogy a kereskedelemügyi minister a fővárosban székelő biztosító-társaságokat folyó évi szept. hó 25-ikére szakértekezletre hívta meg, és egyszersmind egy 10 szakaszból álló törvényjavaslatot küldött nekik a „tűzkár elleni biztosítás körül észlelt visszaélések meggátlása érdekében.“ Mi akkor a javaslat fölött megtettük észrevételeinket és különösen hangsúlyoztuk, hogy nekünk a biztosítás terén nem *egyes* visszaélések meggátlására irányuló novellaris munkálatokra, hanem a kereskedelmi törvény *hetedik címének alapos revidíójára* van szükségünk. Azóta a napi sajtóban is éles támadások intéztettek ezen törpe javaslat ellen, mely arról tesz tanúságot, hogy a kereskedelmi ministeriumban *nem bírnak helyes érzékkel* a biztosítási ügy iránt; a kérdés fontosságát és horderejét nem látszanak ott kellőleg méltányolni és innen van az, hogy classicusan fejezzük ki magunkat — „parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.“ Valljuk be azonban mindjárt őszintén, hogy ez nálunk másképp nem is lehetséges. A biztosítási ügyek élén a kereskedelmi ministeriumban egy férfi áll, kinek tudományossága-, jelleme- és ügybuzgósága előtt kalapot kell emelnünk, de egy ember végre is csak egy ember marad és látköre egy egész szakosztály legkülönbözőbb természetű ügyeire ki nem terjedhet. Pedig a közgazdasági intézmények rohamosan fejlődnek és ugyancsak éber figyelemre és meleg érdeklődésre van szükség, hogy azok minden egyes jelenségeit megfontolás tárgyává tehesük. A biztosítási ügy egymaga oly sokoldalú megfigyelést igényel, hogy a külföldön ma már majdnem mindenütt kiváló szakférfiakból álló *külön biztosítási hivatalok* vannak a biztosítási ügy körüli kormányhatósági teendők ellátására szervezve.

Amit pedig a külföldön egy külön joghatalommal felruházott hivatal végez, az nálunk sem telhetik ki az egyes ember erejéből. *A tárgy fontossága tehát megkövetelné, hogy a ministerium egy — az elmélet és gyakorlat embereiből álló — szakbizottságot küldene ki a biztosítási ügy terén szükségesnek mutatkozó reformok előkészítésére véget.*

Az érintett javaslat tekintetében különben a sajtó szava úgylátszik nem hangzott el egészen eredménytelenül, mert a *f. hó 25-ikére egybehívott szakértekezletet a minister bizonytalan időre elnapolta.* A javaslat tehát ismét — most már harmadszor és amint hiszszük végleg — de ezúttal nem egészen eredménytelenül tünt le a napirendről. Az a haszna ugyanis megvolt, hogy egy fölötté zavaros kérdést — *a biztosítási ügynökök jogi állásának kérdését* — vetette a felszínre.

Ezen homályos kérdést kívánjuk mi is jelen fejtegetésünk tárgyává tenni. Maga a *kereskedelmi ügynökség* általános fogalma a törvény által meg nem határozott prækär fogalmat képez. A német keresk. törvény tervezői a kereskedelmi meghatalmazottak jogviszonyainak tárgyalásánál a kereskedelmi ügynökre vonatkozó jogszabványokat is szándékozták a törvénybe felvenni, de azon meggyőződésre jutottak, hogy ezen kifejezés által „ügynök“ nem egy meghatározott fogalom fejeztetik ki, minélfogva pozitív intézkedések meghozatala is lehetetlennek bizonyult. Utóbb azzal vélték a keresk. törvény követelményeinek megfelelni, ha különbség tétetik a *szolgálati viszonyban és azonkívül álló meghatalmazott köit* oly formán, hogy az elsőkre

nézve a meghatalmazás präsuntiója állitassék fel, ellenben a szolgálati viszonyban nem álló meghatalmazottakra nézve csak a meghatalmazás terjedelme legyen irányadó. Ennek megfelelőleg a porosz javaslat 55. szakaszában kimondatott, hogy a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó szabványok csak a megbízó szolgálatában álló egyénekre terjednek ki, ellenben a keresk. ügynökökre nézve kereskedelmi szokások hiányában a köztörvények alkalmazandók. Ezen szakasz azonban a második olvasásnál törültetett.

A keresk. ügynökség fogalmát tehát mindenkor csak *jog- és működési körének tartalma* szabályozza. Nevezetesen keresk. ügynöknek szoktak nevezni:

a) olyan egyént, ki más nevében, *anélkül, hogy üzletében alkalmazva volna*, (utazó-helyiügynök), ügyletkötésre van meghatalmazva. Az ilyen ügynök a dolog természete szerint präsuntív meghatalmazottnak nem tekinthető, hanem jogkörét a megbizótól nyert meghatalmazás szabályozza és keresk. törvényünk 290. §-a szerint az ilyen ügynökökre nézve a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó határozmdnyok jönnek alkalmazásba;

b) ügynöknek szokás nevezni az olyan üzleti alkalmazottat, ki a kereskedő telepétől *különböző helyen van ügyletkötés végett alkalmazva* (bevásárló, disponens). Az ilyen ügynököt főnöke „üzlete körében bizonyos nemü ügyletekre felhatalmazza,“ *tehát a keresk. törvény 43. §-a értelmében kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő;*

c) vannak ügynökök, kik az *ügyletkötésre meghatalmazással nem bírnak*, hanem csak ügyletek entrirozására, *közvetítésére* vannak jogositva (alkusz). Az ilyen ügynökök jogviszonyai a keresk. törv. 259. §. 7. pontja és II. könyvének kilencedik címe által határozatnak meg;

d) végül a *bizomdnnyosok* is ügynököknek szoktak neveztetni. Ezekre a keresk. törv. II. könyvének harmadik címe nyer alkalmazást.

A fogalmak tisztázása végett még említésbe kell hoznunk a keresk. törv. 288. §-át, mely szerint a *megbizds érvényességéhez meghatározott alak nem kívondtatik* s a megbizott jogkörére nézve a felek kifejezett akarata, ilyenek hiányában pedig a *szokás s az ügylet természete* szolgál irányadóul.

Ezek előre bocsátása után nem lesz nehéz a biztosítási ügynökség jogi természetét megállapítani.

A biztosításnál az állandó ügynökségnek két néme ismeretes: a *fő-(vezér) ügynökség* és az *(al)-ügynökség*.

A főügynökség rendszeren egy már létező kereskedelmi cégre (ritkábban magán-egyénre is) szokott ruháztatni, melylyel a biztosító-társaság szerződést köt, vagy pedig maga a biztosító-társaság szervezi saját tisztviselőiből a főügynökséget. Mindkét esetben a főügynökség — eléggé hibásan — nem a biztosító-társaság cégét, hanem *csak a főügynökséget* szokta használni és jogköre az alább részletezendő ügynöki teendőkön kívül a *kötvénykidllítás- és a díjfizetések nyugtázásában áll*. A főügynökségek rendszeren nincsenek a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetve, ott azonban, ahol a bíróságok ezt megkövetelték, bejegyeztettek és pedig helyenkint — elég helytelenül — mint „főügynökségek,“ legtöbbynire azonban mint kereskedelmi meghatalmazottak.

Az (al)-ügynök a főügynök alá van rendelve és ügynöki minősége egyáltalában nem szokott bejegyeztetni. Hatásköre a *biztosítási feltételek és ügynöki utasításkok értelmében* a következőkben fixirozható:

1. acquirál ügyfeleket a biztosításra és felvilágosítja őket a biztosítás összes előfeltételei iránt;

2. közbenjár az ajánlatok kitöltésénél, sőt a legtöbb esetben ő maga tölti ki az ajánlatot, mivel ez bizonyos szakszerűséget és a biztosító-társaság viszonyainak ismeretét tételezi fel;

3. az ajánlatot átveszi (de jogában, sőt kötelességében áll azt bizonyos esetekben röviden visszautasítani) és bizalmas közlések kapcsán a társaságnak beküldi;

4. a biztosítási kötvényt a félnek kiszolgáltatja és átveszi tőle a biztosítási díjat;

5. a biztosítási díjakat incassálja és a díjnyugtákat a feleknek kiszolgáltatja;

6. a biztosított tárgy (élet) tekintetében beállott mindennemű változás nála jelentendő be és végül

7. sok esetben a károkat liquidálja.

Ez a tényleges állapot. És ezen kevéssé ismert és méltatott állapotokkal szemben a jogászvilág ma a fölött folytat jogi vitákat, valjon a főügynökségeket önálló léttel bíró jogalanyoknak lehet-e tekinteni, vagy pedig a biztosító-társaság fióktelepének vagy kereskedelmi meghatalmazottjainak tekintendők-e. Az (al)ügynökök tekintetében pedig a körül forog a kérdés, valjon ezek a biztosító fél vagy a biztosító-társaság meghatalmazottjainak tekinthetők-e az eset körülményeihez képest.

A hazai judikatura is fölötté változatos képet nyújt. A kir. Curia ítéleteiben a következő jogelveket látjuk kifejezésre juttatni:

A biztosító-társaságok ügynökei kereskedelmi meghatalmazottaknak nem tekinthetők; (Dvtár XXI. 28.)

A biztosítási ügynök a biztosítási díjak felvételére jogosultsággal nem bír; (618/1885.)

A biztosítási ügynök nem mint a társaságnak a szerződés megkötésére feljogosított meghatalmazottja, hanem csakis a biztosított által tett írásbeli ajánlatnak a társasági igazgatósághoz juttatását közvetítő közeg jár el; (1177/1882.)

A biztosító-társaság főügynöksége önálló jogalanyt nem képez, hanem a biztosító-társaságnak csak közege; (325/1889.)

A biztosító-társulat főügynöksége külön igazgatósági felhatalmazás nélkül a társulat nevében pereket nem folytathat; (1848/1887.)

Midőn az ajánlattevő az ajánlat kitöltését az ügynökre bízza, ez utóbbi az ajánlattevőnek is meghatalmazottja; (1397/1889.)

A biztosító ajánlat felvételénél az ügynök rendszerint mint a biztosító-társaság megbízottja jár el az ily minőségben általa felvett s a biztosított által aláírt ajánlat tartalmának valótlansága a biztosító-társaság irányában is bizonyítható, (130/1886)

A német judicaturából a sok közül csak a következőket:

Azon kérdés, valjon a biztosító-társaság alügynöke csak közvetítőnek vagy a társaság képviselőjének tekintendő-e — az általa nyert meghatalmazáshoz képest ítéendő meg. Ezen meghatalmazásnak nem kell éppen kifejezettnek lenni, lehet az hallgatag is, és ugyanazon hatálylyal bírhat, mint a kereskedelmi meghatalmazottak tekintetében felállított törvényes vélelem. (R. O. H. G. 13/6. 1876.)

A biztosítási ügynök a társaságnak nem csupán közvetítő organuma, hanem több tekintetben repräsentatív állással bír. A közönség, legkivált a vidéki népség kizárólag az ügynökkel való érintkezésre van utalva. Ügynökök nélkül a társaságok a legtöbb esetben ügyleteket nem köthetnének. Az ügynökök azok, kik az ajánlat-

tevőket felvilágosítják és kitanítják, ők szolgáltatják ki nekik a kötvényeket, és a prämia rendszeresen kezeikhez fizetetik. (R. G. 27/10. 1882.)

Az ügynök a biztosító-társaság által biztosítási szerződések kötésére kijelölt egyén. Ő mint a társaság képviselője jár el, és nem szerepelhet egyszersmind, mint az ügyfél megbízottja. (R. G. 3/7. 1883.)

Az ügynök a biztosító-társaság organumának tekintendő, kinek cselekményei és tudomása a társaságot kötelezik. (R. G. 18/9. 1889.)

Az ügynök a biztosító-társaság bizalmi embere. (R. G. 12/12. 1890)

A hazai judicaturában a fentiek szerint azon álláspontot látjuk kifejezésre jutni, hogy a főügynök nem önálló jogalany és hogy az (al)-ügynök a biztosító-társaságnak nem meghatalmazottja, hanem csak a biztosítási ügylet közvetítője. — Az ítéletekben kifejezésre jutó eme jogelv a biztosítási ügynökség valóságos jogi természetének nem ismerése vagy félreismerése folytán mondathatott csak ki. Úgy nálunk azonban, de különösen Németországban mindinkább tisztulni kezdenek e kérdésben az eszmék és a bíróságok azon törekvése észlelhető, hogy a biztosítási ügynök cselekményeiért az őt megbízó társaságot felelőssé tegyék — csak a helyes mód megtalálása képezi az akadályt.

Ha ezek után az összes eddig kifejtetteket egybevetjük, akkor nézetünk szerint a kérdés megoldásához közelebb jutunk.

Az igaz, hogy a biztosító-társaságok a kötvényfeltételekben és — a közönség által nem ismert — ügynöki instructiókban kimondják, hogy az ügynök csak a biztosítási ügylet közvetítőjének tekintendő, habár ezzel ellentétben ugyanott az ügynök helyenként a társaság „képviselője,” vagy „meghatalmazottjának” neveztetik; az sem vonható kétségbe, hogy a szerződő feleknek jogukban áll kölcsönös jogviszonyaikat tetszés szerint szabályozni. Ámde a biztosításnál, mint állami érdekű közgazdasági intézménynél a szerződő ügyfelek egyenlőtlen álláspontjára való tekintettel az államhatalom bizonyos korlátokat von a felek akaratszabadsága elé és a keresk. törvény több imperatív jogszabványt tartalmaz, a melyekkel ellenkező kikötések érvénytelenek.

Az ügynök jogi állására vonatkozó kikötések szintén azon szempont alá esnek melyeket a közérdek követelményeinél fogva korlátozni kell. Mert a köznép, de még a miveltebb társadalmi osztályok is csak igen ritkán bírnak biztosítási ügyekben azon jártassággal, mely szükséges ahhoz, hogy az ügynöknek raffinirozottan kieszelt, és a biztosítási ügylet különböző phasisaiban (a biztosító-társaságok szempontjából) különbözőkép alakuló jogi állását kellőkép distinguálni képesek legyünk.

De meg a szerződő felek kikötései mindenkor *csak concret jogviszonyokra* vonatkozhatnak, — az pedig, valjon az ügynök közvetítő — vagy képviselőnek tekintendő-e — *jogi kérdést* képez, melynek megoldása nem a feleknek kifejezett, hanem *tényekben nyilvánuló* akaratelhatározásától függ.

Ha az ügynöknek fent részletezett hatáskörét szemügyre vesszünk, úgy azt találjuk, hogy az ügynök:

1. a társaság megbízásából és érdekében jár el, midőn a biztosításra ügyfeleket acquirál; ő a társaság által ezen célra állandóan van alkalmazva és tőle, (de nem egyszersmind az ügyfélől is) fizetést vagy állandó provisiót húz;

2. határozottan, mint a társaság képviselője jár el, midőn a biztosítási kötvényt az ügyfélnek kiszolgáltatja, mert a biztosítási ügylet csak a kötvény kiadásával

jut perfectióra; annak perfectionálása tehát a társaság nevében az ügynök által történik;

3. a biztosítási díjak beszedésénél az ügynök, mint a társaság incassomanda tariusa jár el; de hatásköre még továbbra terjed, ha figyelembe vesszük, hogy a díjnyugta a biztosítási szerződés fenállásával szorosan összefügg és annak átadása által a biztosítás hatályában fentartatik, ha mindjárt az ügynök vagy a társaság a biztosítási díjat meg sem kapták volna is;

4. a társaság képviselője az ügynök a biztosított tárgy tekintetében beállott változás bejelentésénél is, mert úgy a keresk. törvény értelme — mint a legtöbb kötvénykötés szerint a változások a társaságot kötelezőleg az ügynöknél jelentendők be; végül

5. evidens, hogy a liquidációknál az ügynök tisztán a társaság képviselőjében jár el.

Ezen momentumok úgy vélem elég támpontot nyújtanak arra nézve, hogy a biztosítási (al)ügynököt a keresk. törvény 288. §-a értelmében a biztosító-társaság meghatalmazottjának tekintsük, mert ha a biztosító-társaság részéről minden képviseleti ténykedésre formális meghatalmazást nem is nyer, de úgy a felek hallgatóságos akarata mint az ügylet természete őt a társaság meghatalmazottjává prädestinálják. A biztosítási ügynök tehát társaságának kereskedelmi meghatalmazottja. Minthogy azonban meghatalmazása (még ha formális meghatalmazást kapna is) a cégjegyzékbe nem vezethető és így annak tartalma és terjedelme köztudomásra alig juthat; úgy a biztosító, mint a biztosított érdekében szükségessé válik de lege ferenda az (al)ügynök jogkörét törvény által meghatározni.

A biztosítási főügynök tekintetében pedig nézetem szerint kétség sem férhet ahoz, hogy ő társaságának kereskedelmi meghatalmazottja, mert ő vagy direct meghatalmazást kap a társaságtól, vagy pedig szolgálati viszonya és tényleges alkalmazása praesumálja azt. A jogbiztonság azonban a főügynök jogkörének törvényi szabályozását is megköveteli.

A kifejtettekhez képest véleményem szerint a bíróságok jognézete újabb törvényhozási intézkedésig akkor fog a tényleges jogviszonyoknak megfelelni, ha a biztosítási ügynökök meghatalmazotti minőségére a praesumptiót általában felállítják, melynek ellenében az egyes adott esetekben a biztosító-társaság tartozik bizonyítani, hogy az ügynök meghatalmazottnak tekinthető nem volt.

Tűzkárbiztosítás előzetes becslés alapján.

Bars megye az állami tűzkárbiztosítás behozatala iránt átiratot intézett a municipiumokhoz. Ezen incidens folytán Sopron megye közigazdasági és präventív tűzrendőri szempontból a törvényhatóság tűzrendőri szabályrendeletét következő pontokkal határozta el kiegészíteni:

1.) Sopron vármegye területén tűzkár ellen való biztosítás csakis előzetes becslü alapján történhetik.

2.) Az előzetes becslü eszközzésére minden községben egy háromtagu becslü-bizott-

ság alakittatik, melynek elnöke mindig a községi bíró, második tagja a községi képviselő-testület által saját kebeléből e célra választott községi polgár, harmadik tagja, az illető biztosító-társulat megbizottja; a biztosító-társulat megbizottjának a becslü alkalmával történő netáni távolléte, a becslü érvényére befolyással nincs, a bevállási ívet a bizottság elnöke vagyis a községi bíró írja alá. A bizottság működését mindig díjtalanul teljesíti.

3.) Azon biztosítások, melyek közvetlen a biztosító-társulat igazgatóságával köttenek,

nemkülönben az ugynevezett átalány (pauschal) biztosítások ezen intézkedés alá nem esnek.

Ezenfelül a megyei közgyűlés kimondotta, hogy a szabályrendelet ezen kiegészítő részének áthágói 2 frttól 20 forintig terjedhető büntetéssel büntethetők. A belügyministerium ezen szabályrendeleteket jóváhagyta.

A közgazdasági és tűzrendőri szempontokat, melyekből Sopron megye törvényhatósága kiindult, csak helyeselni lehet, mert tény az, hogy az utólagos becünél igen nehéz és csak ritka esetben sikerül az elégett tárgy valódi értékét megállapítani. Az is bizonyos, hogy a tetszés szerinti értékmegállapítások túlbiztosításokra és öngyújtogatásra vezetnek — aminek szomorú csatlódás a vége, mert a kármegállapításnál a biztosító társaságok az értéknyilvánítást figyelembe nem veszik és csak azon kárt térítik meg, melyet a biztosított bizonyítani képes.

Ha tehát a kiindulási pontot helyesnek is tartjuk — mégis csodálatunkat kell kifejeznünk ama tájékozatlanság fölött, melylyel egy megye törvényhatósága ezen kérdést megoldani vélte és még jobban, hogy a belügyministerium az ilyen szabályrendeleti intézkedéseket jóváhagyja.

Mi ezen kérdést folyóiratunk májusi számában fejtegettük. Útaltunk ott a kereskedelmi törvény 479. §-ára, mely szerint: «ha a tárgyak értéke a biztosítási szerződésben megállapított, a kártérítésre nézve az érték szolgál irányadóul, amennyiben a biztosító igazolni nem képes, hogy a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor csekélyebb értékkel bírtak.» A kereskedelmi törvény tehát a *szerződő felek tetszésére bízta*, valjon a tárgyak értékét előre megállapítani akarják-e vagy sem. A törvény ezen facultativ intézkedésével szemben egy megyei törvényhatóság jogosítva nincsen a szerződő feleket az előzetes becüre *imperative kötelezni*; hanem igenis jogában állott volna a becselő bizottságot megszervezni *azon esetre*, ha hogy a felek a biztosítandó tárgyakat előre megbecsültetni kívánják. Az idézett szabályrendeletet tehát mi törvénybe ütközőnek és így érvénytelennek

tartjuk. Nem is hiszszük, hogy akadna az országban olyan bíróság, mely a Sopron megye területén előzetes becű nélkül eszközölt tűzbiztosítási szerződést érvénytelennek mondaná ki.

A második momentum, melyre jelzett közleményünkben utaltunk, hogy a biztosító társaságok kötvény-feltételeiben ezen kikötés szokott foglaltatni «a biztosítási okiratban a biztosított tárgyakért kített összeg nem jelenti azt, hogy a biztosító társaság a biztosított tárgyak értékét előre ezen összegben állapítja meg, hanem csak a prämia — és illetékek meghatározására szolgál alapul, de sem bizonyítékot, sem vélelmet nem szolgáltat ezen tárgyak értékére vagy létezésére.»

A gyakorlatban tehát ezen kikötéssel szemben a becslés csak írott malaszt marad.

Az egyszerű paraszt embertől a biztosítási ügylet megkötésénél a bíróság ridegen megköveteli a kereskedelmi törvény és biztosítási feltételek labirinthjában való tájékozottságot — a most közölt eset tanúságot tesz arról, mennyire vannak nálunk biztosítási ügyekben az ország nagyjai tájékozva.

New-York Life Insurance Company. — Valahányszor a „New-York,” a hatalmas amerikai biztosító társaság stb. stb. a nagyharangot meghúztatja, hogy az Erzsébet köruton meseszerű palotát építet, melyhez a telket már meg is vette és a tervrajzokat elkészíttette stb. stb., mindannyiszor büzlük valami — New-Yorkban, a társaság székhelyén. Rosz nyelvek ugyan azt tartják, hogy a házépítési methodus nem egyéb ügyes biztosítási fogásnál, mert a New-York csak azon építészeket bocsátja pályázatra, kik magokat előbb nála biztosították; mi azonban constatálhatjuk, hogy a New-York otthon igen nagy bajban van. Pierce, az állami biztosítási departement superintendense a társaság ellen a vizsgálatot erélylyel folytatja és tekintélyes new-yorki lapok foglalkoznak behatóan a társaság ügyével és kiméletlenül leplezik

le annak viselt dolgait. A „Daily Commercial Bulletin“ egy nagyobb cikkben támadja meg a társaság trustee-it, (felügyelő bizottság) a miért annak visszaéléseit és corrumpált üzletkezelését elpálastolták, a helyett, hogy feltárták volna. A közönség ezen visszaélésekről csak Chamberlain volt kormányzó által közzétett levelek útján nyert tudomást. Ezen levelek pedig vonatkoznak *Banta, a New-York pénztárosának vádjaira*, melyeket ez e társaság üzletkezelése ellen négy évvel ezelőtt, a trustee-k egy vizsgálata alkalmával terjesztett elő. A társaság pénztárosának ezen vádjait a new-yorki „Times“ egész terjedelmében közli. A vád 24 pontot tartalmaz, melyek közül kiemeljük a következőket:

A *New-York* igazgatói több állam vezérügynökségét egy cégre bízták, melynek túlságos kedvezményeket engedélyeztek, azonfelül annak a társaság alapjaiból 30,000 dollárt kölcsönöztek, mely még visszafizetve nincsen.

A legfontosabb vezérügynökséget egy notorius játékosra bízták, ki a biztosítások megkötésénél a legaljasabb eszközökhöz folyamodott. Ezen ember a társaságnak 300,000 dollárral adósa.

Több mint 120,000 dollárt fizettek két könyv: a »Souvenir“ és »Public Service of the State of New-York“ írójának. Ezen könyvek költségei a Courtage-conto rovataiba irattak.

Jelentékeny összegek adtak ki, »perköltések“ címe alatt, holott tényleg »gratificatiókat“ képeztek állami hivatalnokok részére vizsgálatok meghiusítása és a börzespeculatiókat megkönnyítő törvények meghozatala céljából.

Törvényes meghatalmazás nélkül a társaság tőkéit olyan vállalatok szervezésére fordították, melyekről az alapszabályokban intézkedés nem foglaltatik.

Törvényes tilalom ellenére a kötvények határozmányain a kötvénytulajdono-

sok kárára számos változtatást eszközöltek.

Több millióra menő életjáradék-biztosítás minden haszon nélkül, csak azért köttetett meg, hogy a társaság lehetőleg nagy számokkal paradirozzon. (sic!)

A tontina-rendszeren alapuló biztosítások elérése végett az igazgatók által „becslési táblázatok“ tételtek közé, melyek csak a közönség megtévesztését célozták. Az ügynökök által végbe vitt számos család, melyek egyes esetekben 20—50,000 dollárra ruglakt, az igazgatótanács előtt eltilkoltattak.

Beers elnök azon célból, hogy sógorának a »Safe Deposit Company“-nál jövedelmező igazgatói állást szerezzen, annak a »New-York“ tulajdonát képező részvényeit sógora nevére iratta antitadálás mellett.

Azon látszat előidézése végett, mintha a »New-York“ fölötté jövedelmező üzleteket csinálna, a társaság ad hoc könyveket és számadásokkal készítettet; a tényleg kifizetett részvények és a prämia-bevételek összegéhez több millió dollár iratott, melyek csak a papíron léteztek; a költség- és provisio-contót milliókkal alacsonyabban mulatták ki és a különbözet kötvény-visszavásárlási érték gyanánt könyveltetett el.

Banta jelentésében még számos más váddal lép fel, és idő- és szám szerint bebizonyítja egyes állításait

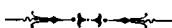
Jellemző a »New-York“-ra nézve, hogy Banta még ma is pénztárosa a társaságnak.

Fióktelepek illetősége. Egy magyar biztosító-társaság egykori bécsi vezérképviselője ezen társaság bécsi fióktelepe ellen a bécsi kereskedelmi törvényszék előtt keresetet indított provisio iránt. A kereset egy Budapesten kiállított szerződésre alapított, mely szerint felperest vezérképviselői működése után a bevételeknek egy hányada illetve provisio gyanánt. A bécsi bíróság illetősége a vám- és kereskedelmi szövetségre alapított. A bécsi képviselőség illetőségi kifogással élt

minek folytán a bíróság illetőségét le is szálította azon indokolással, hogy alperesként a biztosító társaság jelentkezik, ennek székhelye pedig Budapesten levőn, a kereset is ott indítandó meg. A vám- és kereskedelmi szerződés XX. cikke nem úgy értelmezendő, mintha ezen szavakkal: »ily esetekben a belöldi társulatokkal s intézetekkel egyenlőknek tekintetnek,« azt akarta volna kifejezni, hogy az Ausztriában működő magyar társaságokra az osztrák törvény kivétel nélkül alkalmazandó. Felperes felfolyamodása folytán a bécsi fő-törvényszék a bíróság illetőségét megállapította; mert a társaság vezérképviselőse Bécsben mint fióktelep a vám- és kereskedelmi szövetség XX. cikkéhez képest a cég-jegyzékbe vezetett. Felperes a társaság által az osztrák tartományok részére vezérképviselőül rendeltetett ki, minélfogva azon feltételek beálltak, melyeknél fogva a vezérképviselőség a társaságért azon bíróság előtt perelhető, melynek területén a fióktelep létezik (1852. nov. 20-iki császári nyiltparancs 26. §.). Alperes felfolyamodását a legfőbb ítélőszék visszautasította, mert a bécsi bíróságot a vám- és kereskedelmi törvény értelmében szintén illetékesnek tartotta.

Az öngyilkosság jogi hatása járadék-biztosításoknál. Az öngyilkossá vált énekesnő, Wilt Mária az Assicurazioni Generalival járadék-biztosítási szerződést kötött, mely szerint egyszeri prämia fejében befizetett 400,000 frtot és a társaság kötelezte magát neki élethossziglan 33,000 forint évi járadékot fizetni. Az elhunyt örököse a biztosítási szerződést meg akarja támadni azon az alapon, hogy a biztosított a szerződés megkötése idején elmebeteg volt. Mi az örökös kifogásaival nem akarunk foglalkozni, hanem előttünk az a kérdés merül fel, valjon Wiltné öngyilkossága nem bír e jogi hatással a biztosí-

tási szerződés érvényére. A biztosító-társaságok közül azok is, melyek a biztosítási kötvény megtámadhatlanságát vették feltételeik közé, bizonyos évi ugynevezett Carrenz-időt (rendszen 2—5 évet) kötnek ki, melyen belül a nem természetes halállal való kimulás a szerződést érvénytelenné teszi. Ezen megállapodás a biztosító-társaságok érdekében történik a végett, hogy akár betegség, akár öngyilkossági szándék vagy egyéb életviszonyok folytán a halál csiráját magukban hordó emberek életüket a társaság kárára ne biztosítsák. Ha már most az egyszeri prämijü járadék-biztosításnál válik a biztosított a criticus idő alatt öngyilkossá, akkor a viszony megfordítva áll: az öngyilkosság a biztosító-társaságnak nagy hasznára van, de a feleket a szerződéskötésnél vezérlett intentio sérelmet szenved, mert az egyszeri prämia lefizetése mellett kötött járadék-biztosításnál a felek valódi intentiója csak abban állhat, hogy a biztosító-társaság a biztosított *természetes halálának* bekövetkezteig legyen köteles az életjáradékot fizetni. Ha már most a biztosított rövid idővel az ügylet megkötése után öngyilkossá válik, akkor präsümálható, hogy annak megkötése idején az öngyilkossági szándék már megfogamzott a biztosított agyában, vagy legalább nem volt kizárva. A Wiltné esetében ezt, a mint a körülmények mutatják, bizonyítani is lehetséges lesz. Már pedig ilyen körülmények közt hiányzik a risico előfeltétele. A valószínűség, melylyel a biztosított halálának be kellett következni, sokkal nagyobb volt és a risiko sokkal kisebb, mint az, a mely a biztosítás icombináció alapjául tényleg szokott vétetni, és az átvállalt risiko a prämia nagyságának meg nem felelt. A biztosításnak jogszerű előfeltételei tehát hiányzottak. Ez a biztosításjogi szempont; a további fejleményektől fog azonban függni, valjon a bíróságok megfelelő szerződési kikötés hiányában azt figyelembe vehetik-e.

K Ü L Ö N F É L É K.

Nemzeti jog. — Nehéz állaspontra helyezkedik az, ki Dr. Timon Ákos egyetemi tanár székfoglaló beszédének tartalmát kívánja bírálattá tárgyává tenni. A nemzeti chauvinismus közéletünkben nagy szerepet játszik; aki annak hódol, biztos úton halad a népszerűség pálmája felé, míg ellenben az, ki nemzeti kérdéseket a higgadt megfontolás tárgyává akarja tenni, fölötte háladatlan szerepre vállalkozik. A chauvinismusnak sok nemzeti érdekű kérdésben kétségtelenül meg van a maga létjogosultsága és haszna, de a tanszéken, a tudományban az nincs helyén. A jogtudomány terén nálunk utolsó időkben két irányt látunk kidomborodni. Az egyiknek hívei minden áron eredeti magyar nemzeti jogot akarnak létesíteni, a másoknak követői pedig gépszerűleg igyekeznek a külföldi — különösen német jogot hazánk jogéletébe átültetni. Egyik irányt sem helyeselhetjük. A nemzeti jog hívei mindenekelőtt azon tévedésben vannak, hogy amit ők nemzeti hagyományon alapuló magyar jognak tartanak, az legnagyobb részben szintén csak receptióját képezte más idegen jogoknak, különösen pedig a római jognak; sajátos magyar nemzeti jog, tehát tulajdonképpen sohasem létezett, hanem csak egyes specialis nemzeti jogintézmények. Azt, hogy a magyar jogtörténetet minden magyar jogász alaposan ismerje, nemcsak a hazafiasság, hanem a jogi képzettség mellőzhetlen követelményének tartjuk. Nem látjuk azonban azt be, miért kelljen épen csak nekünk magyaroknak separatisticus nemzeti irányt követni azon Európászerte uralkodó tudományos áramlattal szemben, hogy a mivelte nemzetek törvényhozásaiban minél nagyobb egyöntetűség éressék el? Hiszen az absolut igazság eszméje nem ismer határokat! Mi helytelenítjük azt az irányt, melynek hívei a külföldi jogtudomány és törvényhozás productumait száraz és gyarló fordításban találják a magyar közönség elé, mégis be kell vallanunk, hogy még ez is többet ér a semminél. Mi 1875—76. években recipiáltuk a német kereskedelmi és váltótörvényt, és valljuk be,

hogy ezen a téren ma úgy a képzettséget, mint a judicaturát illetőleg sokkal kielégítőbb állapotokat találunk, mint pl. a magánog terén, hol régi nemzeti törvények- és jogszokásokból tengődünk. Valljuk be továbbá, hogy külföldi és különösen a jogviszonyainknak leginkább megfelelő német minták nélkül a keresk.- és váltótörvény megalkotásánál magunkon alig segíthettünk volna és most tenjerjogot sem leszünk képesek a nemzeti jogtudomány segélyével teremteni.

A jót onnan kell vennünk, a hol azt épen találjuk. Nekünk nincsen és még nagyon-nagyon sokáig nem lesz olyan önálló tudományos cultusunk, mely a külföldet nélkülözhetővé tenné. Azok a tudományt monopolnak tekintő tudósok is; kik a jog művelésben az eredetiséget annyira hangsúlyozzák, szintén csak abból a forrásból merítettek és ha egy-kis fáradság útján az őket övező sallangokat leszedjük, náluk is megtaláljuk a lólábat. Éppen egyes egyetemi tanáraink terhére kell rónunk azt a vádat, hogy a német jogirodalmat nem alkalmazva, hanem csak másolva hirdették és azok *legtöbbje*, kik jogéletünknek akként igyekeznek szolgálatokat tenni, *hogy a külföldi jogot hazai jogviszonyainkhoz szervesen alkalmazzák*, — nem az egyetemi tanszékein található, a minthogy hazánkban a jog legbugzóbb művelői eddig nem épen az egyetemi tanszékeken voltak találhatóak.

A hazai jogászság a vezérszerepet szívesen átengedi az egyetemnek, de nem frázisok, hanem csak önzetlen, tudományos munkásság árán.

És ha azon *néhány*, valóban kiváló tehetségű és tudományu férfi, kikkel a budapesti egyetem jogi kara utolsó években gazdagodott, a tanszék elérését végcélként tekinteni nem fogják, hanem továbbra is kitaró munkásságot fognak kifejtteni, akkor bizonyára sikerülniök fog az egyetemnek *több tanár* közönyössége által megingatott reputációját helyre állítani.

Quod erat demonstrandum!

A jelzálogintézetek felügyeletére nézve tudvalevőleg az 1876:XXXVI t.-c. külön szigorú intézkedéseket tartalmaz. Ezen törvény 29. §-a értelmében köteles a jelzálogintézet igazgatósága félévenként forgalmi kimutatást közzétenni és a törvényszéknek bemutatni. A fővárosban eddig az volt gyakorlatban, hogy az igazgatóság ezen kimutatásokat egyik vagy másik igazgató aláírásával — néha pedig minden aláírás nélkül terjesztette be a kereskedelmi- és váltótörvényszékhez. Minthogy azonban törvény szerint ezen ügyszorgalmi kimutatás valóságaért az összes igazgatósági tagok egyetemleges felelősséggel tartoznak és annak 32. §-a az igazgatóság tagjaira három hónapig terjedhető fogságbüntetést szab elő azon esetre, ha azokban tudva valótlán adatokat tesznek közzé: a keresk.- és váltótörvényszék legújában a jelzálogintézetektől megkövetelte, *hogy a félévi forgalmi kimutatásokat az összes igazgatósági tagok írják alá*, mert különben valamely előfordulható esetben azzal védekezhetnének, hogy annak tartalmáról tudomással nem bírtak.

Szabadalmi irodák, mint jogügyi képviselők. Egy iparügyi előadóként működő fővárosi tisztviselőtől vettük a következő sorokat:

Köz tudomás szerint újabb időben a főváros területén több úgynevezett szabadalmi iroda keletkezett s áll fenn, mely irodáknak tulajdonosai nagyrészt mérnökök. — Ezen irodák egyike — miként arról meggyőződtem az illetékes iparhatóság által „*kísérletezési gépműhely*“—re kiállított iparigazolvány alapján működik. Valószínű, hogy a többi is ezen vagy ehhez hasonló — denique *iparigazolványt* nyert.

A napilapokban ezen irodák tulajdonosai szelvényben hirdetik, miszerint elvállalnak „*szabadalmak kieszközölését, értékesítését, árúvédjegyek, mustrák belajstromozását*“ stb. és tényleg egyszerű ügyvédi meghatalmazások alapján nyújtanak be ellenjegyzésükkel ellátott beadványokat az iparhatósághoz. Kérem szerkesztő urat, sziveskedjék a kérdést véleményének nyilvánításával megvilágítani, valjon a szabadalmi irodák tulajdonosai jogosítva vannak e hasonló képviseleti működésre.

Eddig a levélnek a nyilvánosságot érdeklő tartalma, melyre válaszuk következett: Az ügyvédi rendtartás 38. §-a értelmében csak az ügyvéd van jogosítva bíróságok és hatóságok előtt feleket képviselni és kivételt csak a törvény által meghatalmazottak és a közjegyzők képeznek. Az ügyvédi rendtartás 39 §-a szerint pedig ki anélkül, hogy ügyvéd lenne, a feleknek bíróságok vagy hatóságok előtti képviseletét üzletszerűen folytatja a kir. ügyész, kamarai ügyésze vagy magánfél panasza folytán 100 frtig terjedő pénzbírsággal büntethető és a felek képviseletétől ítéletileg eltiltandó. Ezen törvény értelmében tehát a szabadalmi irodák tulajdonosai, kik nem ügyvédek — sőt bejegyzett ügyvédek ilyenek nem is lehetnének — hanem rendszerint mérnökök vagy technikusok, jogosítva nincsenek feleket az iparhatóságok előtt képviselni. — Ajánljuk a kérdést a budapesti ügyvédi kamara figyelmébe.

Bíró és elnök. A Káplány Géza szegedi kir. táblai bíró és Selley Sándor ezen kir. tábla elnöke közt fölmerült eset sorba járta, nemcsak a szak-, hanem a napilapokat is; annak ismertetése alól tehát fölmentve érezzük magunkat. Csupán két dolgot kívánnánk ez alkalomból az érdekelt körök megfigyelésébe ajánlani. A mi alsóbíróságaink tagjai ugyanis úgy egymásközt, mint a velök érintkező közönséggel és különösen az ügyvédekkel szemben az érintkezési modort nem igen szokták megválogatni. Sajnos, hogy helyenkint a felsőbbíróságok közvetlen érintkezésében is, ugyanezen jelenség nyilvánul és éppenséggel nem tartozik a nagy ritkaságok közé, hogy elnök vagy tanácselnök a bírakat olyan bánásmódban részesíti, minőben hajdanta legfőbb tanítójuk vagy káplárjuk részesítette őket. És ez nincsen így rendjén, mert a kölcsönös tisztelet betartása nemcsak a művelt társadalom követelménye, hanem kihat az még az igazságszolgáltatás menetére is. A második körülmény, melyre rámutatni akarunk, a «Stréberthum,» mely egyes bíráknál annyira befészkelte magát, hogy minden eszközt megragadnak, mely alkalmas arra, hogy őket fel-

szinre hozza és közbeszéd tárgyává tegye. Mi elhiszszük Káplány Géza kir. táblai bíró úrnak mindazt a jót és szépet a mit levelében önmagáról a nyilvánosság előtt a vele született szerénység félretételével elmond, — de kérjük, mit tartozik ez a nyilvánosság elé. Milyen fogalmaink legyenek annak bírói bölcseségéről, ki indulatai által ennyire elragadtatni engedi magát? Meg kellett volna a bíró úrnak gondolni, mielőtt ügyét a nyilvánosság elé terjesztette, mert a sajtó hivatása nem csupán az esetek közlésében hanem azok megbírálásában is áll. Ha a bíró úr a nyilvánosság előtt kijelenti, hogy ő »agynomást kapott« és »orvosa eltiltotta egy darabig minden szellemi munkától«, hogy »bármilyen történések velem, többet ő ezután se dolgozhatnak«, akkor a bírálatra provokált és hivatott nyilvánosságnak rá kell mutatni az 1869:IV. t.-c. 17 §-ára mely szerint a testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvedő bírák nyugalomba helyezendők. Ez baj az érdekelt bíróra nézve, de az igazságszolgáltatás menetét meg nem akasztja, — míg a nyilvános botrányok csorbát ütnek, annak méltóságán. Sajnáljuk, de nekünk úgy tűnik, mintha a bíró úr eddigelé szokatlan módon — a nyilvánosság előtt nyújtotta volna be nyugdíjaztatási kérvényét.

Anyakönyvi beadványok bélyegmentessége tárgyában a pénzügyminister rendeletet bocsátott ki. Hogy erre mennyire szükség van, bizonyítja a fővárosban előfordult következő eset: K. Á. budapesti izr. hitfelekezeti lakos Hermina nevű leányát férjhez akarván adni, anyakönyvi kivonatra volt szüksége. Dacára annak, hogy a leány a szülők állítása szerint már 21 éves és kinézése is ezen kornak felel meg, — az 1877. augusztus havában fordul elő mint újszülött az anyakönyvben, míg 1878. február havában ugyanazon anyától származó Vilmos nevű fivére vezetett az anyakönyvbe — az anyakönyv szerint tehát a két élő testvér születése közt csak öt-hat havi időkülönbség volna. Minthogy az anyakönyv szerint a leány még 14-ik életévét sem töltötte be és így a pap öt esketésre bocsátani vonakodott, a szülők a közigazgatási

hatóságnál kérelmezték az anyakönyv kiigazítását. A kor igazolására bement F. J. és F. G. tanúk hit alatt vallják, hogy a kérdésben forgó leány 1872-ik évben született. Az iratoknál fekvő családi ívből azonban kitűnik, hogy 1872-ik évben a leány anyja egy Mór név alatt bevezetett fiút szült. Sch K tanu szintén hit alatt vallja, hogy Hermina 1874-ik évben jött a világra. H. N. iskolaigazgató pedig bizonyítványt állított ki, mely szerint a leány 1876/7-ik tanévben mint hét éves gyermek iratott be a vezetése alatt levő elemi iskola első osztályába. Ujabban az apa hitet tett, hogy a leány 1870-ik évben született. A közigazgatási hatóság most ezen ellenkező adatokkal szemben nem tudja mittevő legyen; a szegény leány pedig úgylátzik örökös hajadonságra van kárhozthatva.

A fizetésektelenségek statisztikája. A bécsi hitelezők egyletének évi jelentésében a következő statisztikai adatokat találjuk: A fizetésektelenségi esetek száma, melyeknél az egylet érdekelve volt, 1890-ben 1810-et tett ki, melyek 713 helyre osztoztak. Ezen fizetésektelenségi esetek nemcsak Ausztria- Magyarországon, hanem az occupációs területekre és azon külföldi piacokra is vonatkoznak, melyekre az egylet működése kiterjed. Azon esetekben, melyekben az egylet egységet létesített, igen kedvező eredmények mutathatók fel, nevezetesen 357 ilyen esetben az egységi hányad átlag 50.1 százalékot tett ki.

Kereskedelmi szokások a gabonauzletben.

A pozsonyi kereskedelmi- és iparkamara a következő fontos elvi határozatot hozta: 1. Feltehetően, vagy csak bizonyos vasuti állomástól számítva bérmentesen feladott gabonaküldeményeknél azon súly jön számításba, mely a vasuti hivatalos mérlegelésnél megállapított. 2. Ha az ügylet a rakodási állomástól köttetik és az eladó a vevő kérelmére az árut az osztrák-magyar monarchia határán belül megküldi, ez esetben a leadási hely a teljesítés helyéül annyiban szerepel, a mennyiben az eladó a szállított áru minőségeért felelős marad. A mennyiségért az eladó csak az esetben marad a leadási helyi

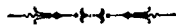
felelős, ha elmulasztotta volna az árút a feladási állomáson hivatalosan mérlegelni. 3. A gabonának egész kocsirakományonkénti szállításánál a vasuti üzleti szabályok szerint csakis a feladott s vasut által hivatalosan mérlegelt súlynak 1 százaléknyi hiányán felül adatik kártérítés.

Az igazságügyi palota méltósága érdekében fel kell szólalnunk egy ott dívó viszásság ellen. Ha az ember reggelenként az igazságügyi palota földszinti jobb folyosójára lép, elébe tarul egy kép, a minőt különben csak zsbvásárokon lehet látni. Ott állnak egy nagy füstgomolyba keveredve csoportosan azok a bassermanni alakok, melyeket köznyelven az árverések hyánáinak szokás nevezni. Hangos vitatkozásokat folytatnak a szerecsen-utca hamisítatlan dialectusában és kezeikkel hadonászva oldalba teremtenek egy-egy járókelőt. Az idegen, ki eljön a monumentalis palotát megszemlélni, bizonyára nem tudja elképzelni, kik azok, kik az igazság eszméjét ily hangosan hirdetik. Ha már ez a had nálunk az igazságszolgáltatás nélkülözhetlen alkatelemét képezi is, de az bizonyára nem okvetlenül szükséges, hogy épen a legélénkebb forgalmu folyosón tartsák napontai

összejövetelüket. Reméljük, hogy felszólalásunk elégséges lesz ezen viszásság beszűntetésére.

Elvi határozatok iparügyekben. A kereskedelmi minister legutóbb, konkrét esetek alkalmából, a következő két elvi határozatot hozta: A kézi zálogkölcson-üzletek nyitására az 1881: XIV. t.-cikk alapján kiadott iparigazolványok a B) iparlajstromba vezetendők be. — Az iparűzők (iparosok és kereskedők) és tanoncaik között a tanviszonyt szabályozó fölvételi szerződés a tanonc fölvétele alkalmával — tekintet nélkül a kikötött vagy törvényes próbaidőre — azonnal megkötendő.

A tőzsdebírótság illetékessége. A kir. kuria közelebb a következő határozatot hozta: A tőzsde választott bírósága nemcsak egy fenforgó ügyletre, hanem az egymással üzleti összeköttetésben álló kereskedőknél a közöttük jövőre kötendő ügyletekre is előre megállapítható. A tőzsdebírósági illetékesség megállapítására nem szükséges, hogy mindkét fél állítson ki kötelelet, elég ha alperes állította azt ki és vetette magát alá a tőzsdebírótság illetékességének. (1891. aug. 2. 1040. sz.)

I R O D A L O M.

A levél, sürgöny és telefon útján keletkezett szerződés által való bizonyítás.

(Befejezés.)

III. FEJEZET.

A levelezés fölvétele a perbeli bizonyítékok közé.

(Dr. B. P.) 56. Ha valamely perben a felek egyike a levelezésből óhajt bizonyítékot meríteni, a következő két eset foroghat fenn: vagy azokkal a levelekkel akar bizonyítani, a melyeket az ellenfél irt, és a melyek a bizonyító birtokában vannak vagy azoknak a leveleknek felmutatását kívánja a bizonyító, a melyeket ő küldött az ellenfélnek. Az első esetben azt tartozik bizonyítani, hogy joga van a levelet a törvényszéknek bemutatni, azután pedig, hogy ez az irás valóságban attól a személytől származik, a kinek a bizonyító azt tulajdonítja. A fent mondott második esetben, e két előző körülmény bizonyítása nem szükséges, hanem itt az a kérdés, hogy mikép tudja a szerző bizonyítani, hogy a levelet valóságban elküldötte, és mikép tudja ellenfelét arra kényszeríteni, hogy a levelet a per bizonyítékaul bemutassa.

*I. rész. A levelezésnek a perbeli bizonyítékok közé való felvételének föltételei.**1. §. Milyen levelek mutathatók be a bíróság előtt.*

57. A levél jogi jelentősége két körülménytől függ: először, hogy az, a ki a levelet használni akarja, birjon a levél fölött való korlátlan rendelkezési joggal, és másodsor, hogy nyilvánossá tételét közrend ellen való kihágás büntette ne akadályozza.

58. Az első föltételre nézve az a kérdés, hogy kit illet a levél tulajdonjoga? Sokféle és nagyon is eltérők-e kérdés körül a nézetek. Az újabbkori jogászok, és a törvényszékek azt a nézetet vallják, hogy abban a pillanatban, a melyben a levél a címzettnek elküldetett, a levél a címzett tulajdonát képezi. Ez a nézet a mellett, hogy éles elméjű jogászok nagy alaposággal okolták meg, még történelmi alappal is bír, és megfelel a tulajdonjog kívánalmának, és támogatja a keresk. törv. 8. cikkelyének 2-ik bekezdését.

És a mondott szabály alól csak egyetlenegy esetben van kivétel: ha kitünik, hogy a levelező felek vagy azt nyilatkoztatták ki, hogy

a címzettnek küldött levél az elküldő, és a címzett közös tulajdonát képezze vagy azt, hogy a küldő a tulajdonjogot kizárólag magának tartja.

59. Ha a levél a címzett tulajdona, természetesen hogy joga van azt használni (polg. törv. 544). Következésképen felhasználhatja azt a törvény előtt akár a maga, akár egy harmadik érdekében.

60. A közrendnek érdekében áll, hogy bizalmas jellegű levelek ne vitessenek a bíróságok elé.

61. Annak meghatározása, hogy a levél bizalmas jellegű-e, vagy nem, a bíróságok feladata. Irányt adó szabályul szolgál itt az a felfogás, hogy valamelyes szerződés megkötéséről szóló levelet nem lehet bizalmasnak nyilvánítani. Ugyanez a nézet uralkodik a kereskedelmi levelekről. A törvény feljogosítja a bíróságokat, hogy a kapott levelek felmutatását kívánhassák.

62. A levelek bizalmasági jellegét illetőleg sokan azt állították, hogy a címzett kivételével a levél mindenki másra bizalmas jellegű; következésképen, ha nem a címzett, hanem valaki harmadik az, a ki azt a törvény előtt be akarja mutatni, az elküldő azt hathatósan ellemezheti. Ha azonban a jogi szakvélemény és a jogi írók legnagyobb része elfogadván azt az álláspontot, hogy bár valóságban minden harmadik személynek címzett levél bizalmas, mégis lehet a leveleket törvényszék előtt való bizonyításra felhasználni, ha kivüláglig, hogy a szerző nem akart abban határozott titkot közölni. A mondott nézetnek visszasságait oldja meg Massé M. midőn állítja hogy tulajdonképen nem az a büntetésre való, a ki a vele önkénytesen közölt levél tartalmát hasznára fordítja, hanem az, a ki rosszhiszeműségét egy olyan titokkal iparkodik takargatni, a minőt senkisésem bizott rá.

63. A mondottakból kivüláglig, hogy az, a kinek joga van a levéllel rendelkezni, az ezt a jogát át is adhatja, tetszés szerint másnak; és ebből kifolyólag, nem használhatja bizonyításul a levél tartalmát az, a ki azt jogtalanul elsajátította. Ellenben, ha a címzett beleegyezését adja. Ilyen értelemben ítelt a bodeauxi törvényszék is 1867. június 3-án.

64. Annak tehát, a ki a levelet használni akarja, csak a címzett beleegyezésére van szüksége.

65. A címzett beleegyezése nem elegendő, ha a levél természeténél fogva bizalmas jellegű, vagy ha a levelező felek nyíltan vagy hallgata-

gon abban egyeztek meg, hogy leveleikre közös megegyezésük nélkül nem lehet hivatkozni. Meg kell itt említeni azt, hogy nem áll mindenkoron a szerzőnek jogában megengedni a levél bizalmas jellegét. A limogesi törvényszéknek volt alkalmja egy ilyen pörben ítélni; valamely társaságnak aligazgatója ugyanis levelet irt az igazgatónak a következő ajánlat kíséretében: «mindezt a legnagyobb bizalommal kizárólagosan Önnek; fontos, hogy más senki ne sejtse azokat a veszteségeket, a melyek bennünket értek.» A törvényszék azon az alapon ítélte, hogy a levél kizárólagosan a társaság ügyeit érdekelvén joggal megillette magát a társaságot, hogy az író állásában erre az írásra nem lehet a bizalmasági jelleget rásütni, és így minden társasági tag használhatja azt abban a mértékben, a minőben a társaságnál érdekelve van.

66. Ha egy levél, valamelyes ügyletre vonatkozó részletek mellett még részben bizalmas jellegű is, semmimésem állhatja útját annak, hogy a levél ketté bontassék. A törvényszéknek csupán csak a felett kell döntenie, hogy a különféle nyilatkozatok között, melyek azok, a melyek a törvényszék elé kerülhetnek, a pörbe fölvehető, és melyek azok, a melyek szélesebb körben való ismertetésre nem alkalmasak. Ilyen osztályozási eljárást szoktak követni a családi levelek szövegében. Meg kell itt említeni, hogy valamely levélnek, a törvényszék számára, részben való elolvasására adott jogositvány, nem szünteti meg az egész levél bizalmasági jellegét.

2. §. A levél bizalmas vagy nem bizalmas jellegének bizonyítási eljárása.

67. Hogyan határoz egy bíróság valamely levélnek bizalmas vagy nem bizalmas jellege fölött, ha a felek ez iránt eltérő véleményen vannak? Fölöttébb nehéz, és megfontolásra méltó ez a kérdés. Mert a bíróság is csak akkor adhat feleletet a kérdésre, ha a levelet olvasta; eme eljárás folyamán pedig épen nem volna helyén való a levél természetének vizsgálatát a panaszos távollétében ejteni meg, a kinek a vizsgálat eredménye árthat, mert nem volna módjában harcolni a bíróság véleményére igen közvetetten gyakorolt befolyás ellen, bebizonyítani, a bizonyos körülmények okozta benyomások hamis voltát, vagy akár a szavak, akár a jelek elmásítása által eszközölt hamisságot. És nem nyilvános megsértése-e ezen eljárás a levél bizalmas jellegének, bár zárt ajtók mögött, de felek jelenlétében, a kik közül talán épen az, a ki ellen a levél idéztetik, nem is szerzője.

68. A jogszolgáltatás kétféle utat is keresett az imént jelzett dilemma kikerülésére: 1. A törvényszék zárt ajtók mögött, a felek távollétében,

olvassa a leveleket, ítélt azok fölött, és esetről esetre elrendeli vagy megtiltja azok felolvasását. 2. a törvényszék, a tanácssteremben szerez tudomást a levél tartalmáról, de a tanuk fel vannak jogosítva arra, hogy a törvényszéki irodában elhelyezett levelükről bármikor vehessenek másolatot.

69. Az a kérdés merült fel, hogy nincse mód valamely levél jellegének meghatározására a nélkül, hogy az törvényes vizsgálatnak vettesse alá? Én azt hiszem, hogy akadtam egyre: valahányszor a bizalmasság címén ellentétes nézet merülne föl valamelyes iratnak felolvashatása iránt, a törvényszék el fogja rendelni ez ügyszerű elhalasztását, a még egyik tagjának jeletése alapján, nincsen abban a helyzetben, hogy eme egy tagnak jeletése alapján a bizalmasságról véleményt alkosson; ilyen nem olvassa a levelet az egész törvényszék, és az ilyen meg-ejtett olvasás bizonyos passzusokra is szorítható, a míg a többiek titokban maradhatnak.

Az 1840. II. törvénycikk a védjegyek oltalmáról. Irta Dr. Neumann Ármin országgyűlési képviselő, egyetemi tanár. Ezen cím alatt általunk kivonatban közölt tanulmány legközelebb külön füzet alakjában fog a könyvpiacra megjelenni. A dolgozat méltán igényt tarthat a szakörök érdeklődésére, mert a védjegyek oltalmáról szóló törvényt először teszi nálunk tudományos fejtegetések tárgyává, és hivatottabb commentatorra alig akadhatott volna, minthogy szerző annak törvényhozási előkészítésében élénken résztvett. A munkát különben szerző nyomtatás alatt levő kereskedelemjogi commentárjának (II. kiadás) függelékét fogja képezni.

Traité theoretique et pratique de brevets d'invention et de la contrefaçon. Pouillet E. Páris. A találmányi szabadalmak- és a védjegyhamisításokat tárgyzó ezen nagyszabású munka most a harmadik, átdolgozott és bővített kiadásban jelent meg. A feldolgozott joganyag tekintetében ezen munka a francia jogirodalom legkiválóbb termékét képezi. Az első részben a találmány és szabadalom jogi természete, annak megszerzése és elvülése igen kimerítően vannak tárgyalva; a második rész az utánzást és hamisítást és az ezen tárgyra vonatkozó francia törvényhozást tárgyalja. Ezen munkát az érdeklődők figyelmébe annál is inkább ajánljuk, mert nálunk a jogirodalom ezen része egészen parlagon hever és a szabadalmi ügyek fölötti bíráskodás is oly primitív alapokon nyugszik, hogy annak törvényhozási rendezése a közforgalom sürgős követelményét képezi.

A postajog Magyarországon. Irta Dr Róth Pál. Folyóiratunkban ezen cím alatt megjelent tanulmány külön kiadásként jelent meg. Úgy a szak- mint a napilapok nagy elismeréssel nyilatkoztak ezen dolgozatról és hogy az nálunk hézagot pótol, bizonyítja az élénk kereslet, mely a füzet után mutatkozik.

A vallásszabadság kérdéséhez. Irta: dr. Horváth Ödön, dékántanár az eperjesi jogakadémian. E címen egy három ívnyi terjedelmű füzet jelent meg, melyben szerző teljes szabadelvűséggel tárgyalja az általános vallásszabadságnak s különösen az ország izraelita polgártársai vallásszabadságának a kérdését. — Az érdekes és csinos kiállítású munka szerzőnél Eperjesen 60 krért kapható.

Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv ötödik (1891. évi) évfolyama. A Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv, mely a magyar tudományos Akadémia nemzetgazdasági és statisztikai hivatal támogatása és kiváló szakírók közreműködése mellett *dr. Fekelfatussy József* és *dr. Vargha Gyula* szerkesztésében jelenik meg, rendszeresen feldolgozva feltünteti a hazai és külföldi közgazdasági, állami és társadalmi élet jelenlegi állapotát és tevékenységét. A főszóly Magyarországra van fektetve, de a hazai adatokat a nemzetközi adatok egész tömege egészíti ki. Közvetlenül az eredeti hivatalos forrásokból merített legújabb adatok alapján ismerteti a népességi és közegészségügyi viszonyokat, az őstermelés minden ágát, a bányászat, az ipart, a kereskedelmet és forgalmat, a közlekedést, a pénz- és hitelügyet, a közoktatásügyet, a társa-

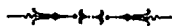
dalom tevékenységét, az igazságügyet, a véderőt, az állami pénzügyet stb.

Az évkönyv bolti ára díszes vászonkötésben 3 frt 50 kr.

Budapesti Compass (Pénzügyintézetek és részvénytársaságok évkönyve.) E cím alatt új irodalmi vállalat indult meg a «Magyar Pénzügy» pénzügyintézeti, és közgazdaság szaklap kiadásában. Célja az érdekelt közöket az év pénzügyi eseményeiről tömören a tanulságok levonásával tájékoztatni, a pénzügyintézetekre vonatkozó adatok közlése által azok állapotáról kellően informálni.

A megjelent első kötet első része «Budapesti Compass» cím alatt közli a fővárosi összes bankok, hitelintézetek, szövetkezetek, és részvénytársaságok személyzeti adatait s 1890. évi mérlegeit. Második része szakkciókat tartalmaz. A harmadik részben fontosabb idevágó törvények szakszerű magyarázatai találhatók; míg a negyedik rész «Budapesti Utmutató» címen előkelő fővárosi ipari, gyári, és kereskedői cégekkel ismerteti meg szakmák szerint csoportosítva. A könyv ára díszes vászonkötésben 2 frt. Megrendelhető a «Magyar Pénzügy» kiadóhivatalában (Budapest, Erzsébetkörút 21. sz.) és minden hazai könyvkereskedésnél.

Kereskedők évkönyve 1891-re. Szerkesztik Kormos Alfred és Kende Zsigmond. A könyv első része a gyakorlati kereskedelemnek szolgáló közleményeket — második része pedig a szakkbavágó törvényeken kívül a budapesti bankok, takarékpénztárak, biztosító intézetek és egyes jelentékenyebb fővárosi cégek jegyzékét tartalmazza.

MAGYAR PÉNZÜGY

Pénzügyintézet és Részvénytársulati

Közgazdasági, Biztosítási-, Ipar- és Közlekedésügyi Szaklap

TIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

A „Magyar Pénzügy“ pénzügyintézet és közgazdasági szaklap: pénzügyintézetek, részvénytársulatok és általában közgazdasági egyesületek részére nélkülözhetetlen lévén, a legerőteljesebb magyar hetilapok közé tartozik.

A „Magyar Pénzügy“ pénzügyi, közlekedési, ipari, kereskedelmi stb. cikkeket közöl, az ezekkel kiválóan foglalkozó íróktól.

A „Magyar Pénzügy“ megjelen hetente egy-szer 1-2 ivnyi terjedelemben, „Magyarországi Cégek Tára“ és „Hiteles Sorsolási Tudósító“ ingyen mellékletekkel.

A „Magyar Pénzügy“ előfizetési ára:

„Magyarországi Cégek Tára“ és „Hiteles Sorsolási Tudósító“ mellékletekkel együtt:

Egész évre	10 frt
Félévre	5 frt

Kiadóhivatal: Budapesten, Erzsébet-körút 21. sz.

Mutatványszámok ingyen küldetnek.

Alapított 1881.

Kereskedők Lapja

„Magyar Lloyd“, „Sorsolási Értesítő“ és „Magyarországi Cégek Tára“ mellékleteivel együtt:

Egy évre	8 frt
Félévre	4 frt
Negyedévre	2 frt

Kiadóhivatal: Budapest, Erzsébet-körút 21.

Mutatványszámok ingyen küldetnek.

Ujdonság!!!

☞ Lithografizott ☜

Ujdonság!!!

ÜGYVÉDI NYOMTATVÁNYOK

csinosan vésve és legfinomabb kivitelben, mint:

Sommás váltó kereset

Sommás kereset

Biztosítási végrehajtási kérvény

Kielégítési végrehajtási kérvény.

Egy-egy nyomtatványnak ára 500 ivenként	5 frt 50 kr.
„ „ „ „ 100 „	1 „ 20 „

IRATTÁRI IROMÁNY-JEGYZÉK (Fascikel)

különösen erős cartonpapiroson, 4 oldalas. Ára 100 példányonként . . . 3 frt.

Mintagyűjteményt bérmentve és ingyen küld:

GANSEL ZSIGMOND könyvnyomdája

BUDAPESTEN. IV. ker., Károly-utca 18. sz. alatt.

Ugyanitt mindenféle irodai felszerelések kaphatók.

„THE GRESHAM“

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

Budapest, Ferencz-József-tér 5, 6.

a társaság házában.

Ausztriai fiók:

Bécs, Gisellastrasse I. sz. a.

a társaság házában.

A társaság vagyona 1890. június 30-án	frk	111.610,613.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1890. évi június 30-án	»	20.084,349.—
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848)	»	234.804,082.—
A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál	»	55.985,275.—
értékig nyújtattak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke	»	1,666.812,555.—

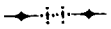
értékre megy.— Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal, díjmentesen szolgálnak az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a **magyar és osztrák fiókok.**

A legelterjedtebb képes hetilap a „Képes Családi Lapok“

czimű szépirodalmi hetilap,

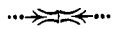
Szerkesztő: **Tolnay Lajos.** Főmunkatárs: **Várady Antal.**

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
Dr. Murányi Ármin.

Előfizetési ára negyedévre frt 1.50.

Mutatványszámok
kivánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

A „Képes Családi Lapok“
kiadóhivatala

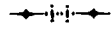
Budapest, nagykorona-utca 20. sz.

SINGER és WOLFNER

budapesti könyvkereskedők kiadásában megjelent és minden hazai könyvkereskedésben kapható:

A vétel rendszere a kereskedelmi jogban

különös tekintettel a magyar kereskedelmi törvényre.

Írta: **Dr. RÓTH PÁL**
köz- és váltó-ügyvéd.

— **Ára 2 frt.** —

Ugyanezen szerzőtől megjelent:
A „Postajog Magyarországon“

Ára 50 kr.